

KS. DARIUSZ CHROMY, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
dariuszcr@gmail.com

ITINERARIUM WIZYTACJI GENERALNEJ W DIECEZJI KRAKOWSKIEJ W LATACH 1781-1785

STRESZCZENIE: Wizytacja generalna biskupa K. Sołtyka zamyka po części staropolskie dzieje diecezji krakowskiej. Została ogłoszona 1781 roku i trwała do 1785 roku. W międzyczasie krakowski ordynariusz został ubezwłasnowolniony. Administrację nad diecezją przejął wówczas bp płocki M. Poniatowski. Biskupi nie wykonali osobiście wizytacji. Uczynili to w ich imieniu wybrani wizytatorzy. Artykuł jest próba ukazania wysiłku, jaki podjęli w czasie wykonywania tego obowiązku. Jedno z tłumaczeń łacińskiego słowa „visitatio” to „dopust Boży”. Z pewnością dla tych kilku delegowanych duchownych wykonywana praca mogła przynajmniej czasami tak wyglądać...”.

SŁOWA KLUCZOWE: diecezja krakowska, wizytacja, XVIII wiek, wizytatorzy.

THE ITINERARY OF THE GENERAL VISITATION IN THE DIOCESE OF KRAKOW IN THE YEARS 1781-1785

ABSTRACT: The general visitation of Bishop K. Sołtyk closes the old Polish history of the diocese of Krakow. It was promulgated in 1781 and lasted until 1785. In the meantime, the Krakow Ordinary was incapacitated. The administration of the diocese was then taken over by Bishop M. Poniatowski of Plock. The bishops did not personally perform the visitation. This was done on their behalf by the selected visitors. The article is an attempt to show the effort they made in carrying out their duties. One translation of the Latin word “visitatio” is “God’s tribute”. Certainly, for these few delegated clergymen, the work done may have looked like “God’s tribute”.

KEYWORDS: diocese of Krakow, visitation, 18th century, visitors.

Translated by Fr Dariusz Chromy

Wstęp

Wizytowanie diecezji to jeden z najważniejszych obowiązków ordynariusza. Sobór w Trydencie (1545-1563) dał nowy impuls tej praktyce kościelnej i uczynił z niej jeden z filarów ciągłej reformy Kościoła¹.

¹ *Dokumenty soborów powszechnych*, t. 4, oprac. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2005, s. 325, 739-741.

25 stycznia 1781 roku biskup krakowski Kajetan Sołtyk ogłosił na piśmie rozpoczęcie wizytacji generalnej w diecezji krakowskiej: „W upragnieniu zawsze naszym było najmiłsi, aby w czasie rządów nam od Najwyższego w tej diecezji pozwolonych, wizyta powszechna kościołów odprawić się mogła, którą w kilku kolegiatach sami osobiście przy pomocy Boskiej odbyliśmy. Ale gdy wielorakie okoliczności i przeszkody nie pozwoliły nam dotąd pociechy z skutecznienia powszechnej całej diecezji wizyty, przynajmniej część jej w roku niniejszym odwizytowaną mieć pragniemy, do czego dziewięć dekanatów wyznaczamy”².

12 lutego 1759 roku K. Sołtyk roku został biskupem w Krakowie. Na początku rządów biskupich zwizytował kolegiaty w Lublinie, Opatowie, Starym i Nowym Sączu oraz Sandomierzu. W 1767 roku został aresztowany przez wojska rosyjskie podczas trwającego sejmku w Warszawie i wywieziony wraz z biskupem kijowskim Janem Andrzejem Załuskim, hetmanem polnym koronnym Wacławem Rzewuskim i jego synem Sewerynem będącym starostą dolińskim do Kaługi. Niewola trwała do 1773 roku. Ordynariusz krakowski w listach pisanych z zesłania podejmował temat wizytowania diecezji. Z 13 kwietnia 1772 roku pochodził list, w którym bp K. Sołtyk napisał: „Ponieważ sam nie jestem w sposobności czynić zadość urzędowi memu pasterskiemu w wizytowaniu diecezji, a rzecz tak potrzebna ze wszech miar, zaczem imieniem mojem zagrzejesz W.M. Pan mocno Imć księdza archidiacona krakowskiego i innych Imć księży archidiaconów, dziekanów, proboszczów, którym *incumbit onus visitandi, ut impleant suum officium, Decani Foranei* także aby corocznie wizytowali swoje dekanaty i odsyłać *suos actos* jedne do Kielc, drugie do Krakowa, tak jakby za przytomności mojej. Kongregacje miesięczne, aby także nie były zaniedbane”³. Ordynariuszowi krakowskiemu leżało na sercu spełnienie obowiązku wizytacyjnego w zakresie, jaki stał się praktyką się wśród biskupów polskich. Ordynariusze wizytowali katedrę oraz kościoły kolegiackie. Parafie oraz inne kościoły odwiedzali archidiaconi oraz wyznaczenia przez biskupów wizytatorzy.

² Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej: AKMKr), *Biskupów Krakowskich Pisma do Diecezji (1720-1814)* (dalej: BKPD), s. 588.

³ K. Sołtyk, *Trzy listy ks. J.K. Sołtyka*, wyd. I. Polkowski, [w:] *Przewodnik naukowy i literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej”*, 6 (1878), nr. 3, s. 286.

W styczniu 1781 roku ogłosił bp K. Sołtyk wspomniane już rozpoczęcie wizytacji generalnej w diecezji krakowskiej. Rok później obwieścił jej kontynuację. W lutym 1782 roku kapituła katedralna w Krakowie w porozumieniu z królem Stanisławem Augustem Poniatowskim oraz Radą Nieustającą pozbawiła bp. K. Sołtyka rządów w diecezji⁴. Zawdzięczamy mu wizytację, która niesłusznie jest nazywana „wizytacją Poniatowskiego”⁵. Biskup płocki Michał Jerzy Ciołek książę Poniatowski został mianowany 3 kwietnia 1775 roku koadiutorem przez biskupa K. Sołtyka. Swoją decyzję ogłosił ordynariusz krakowski listem pasterskim⁶. Po świętach Bożego Narodzenia 1781 roku nasiliły się u bp. K. Sołtyka oznaki choroby umysłowej. Barwnie pisała o nich prasa, lecz trudno oddzielić w nich plotkę od rzeczywistości⁷. Koadiutor ogłosił 20 lutego 1782 roku duchownym i świeckim diecezji krakowskiej, iż bp K. Sołtyk zaznał „słabość znaczną, która go niezdolnym do rządów diecezji i biskupstwa uczyniła przeto Najprzewielebniejsza Kapituła Katedralna Krakowska wykonując obowiązki prawa duchownego na taki przypadek przepisanego: Nas jako koadiutora z prawem sukcesji od Stolicy Apostolskiej postanowionego, do objęcia Rządów w Diecezji i Biskupstwie Krakowskim in spiritualibus et temporibus wezwała i zaprosiła”⁸. 27 lipca 1782 roku bp M. Poniatowski stał się ostatecznie administratorem apostolskim diecezji krakowskiej. Zapewne nikt z ówczesnych nie przypuszczał, że w takich okolicznościach biskup płocki przejmie władzę w diecezji krakowskiej.

Należy zaznaczyć, że w aktach wizytacyjnych 1782 i 1783 roku nazywany jest „koadjutorem z całą jurysdykcją”⁹. Pełnił urząd do dnia 7 stycznia 1791 roku. Śmierć bp. K. Sołtyka nastąpiła w nocy z 29 na 30 sierpnia 1788 roku. Kapituła krakowska zastanawiała się wówczas,

⁴ K. Rudnicki, *Biskup Kajetan Sołtyk (1715-1788)*, Kraków 1906, s. 214-226; M. Czeppe, *Sołtyk Kajetan*, PSB, t. 40, s. 400-401.

⁵ Takie określenia pojawiło się na czterech tomach akt wizytacyjnych: AKMKr, rkps AV, T. 54-57.

⁶ AKMKr, rkps AEp., T. 100, k. 222-225.

⁷ *Poufne wieści z oświeconej Warszawy: gazetki pisane z roku 1782 / Teodor Ostrowski*, oprac. R. Kaleta, Wrocław 1972, s. 71; K. Rudnicki, *Biskup Kajetan Sołtyk (1715-1788)*, Kraków 1906, s. 199, 205-217; M. Czeppe, *Sołtyk Kajetan*, PSB, t. 40, s. 400-401.

⁸ AKMKr, BKPD, s. 645.

⁹ AKMKr, rkps AV, T. 54. Karta tytułowa.

czy należy wybrać nowego administratora. Analizowano dekret papieski z 11 listopada 1784 roku potwierdzający administratorstwo bp. M. Poniatowskiego. Ponadto sam prymas powołując się na powyższy dokument ogłosił, że prawnie pozostaje administratorem diecezji krakowskiej. Kapituła odstąpiła od elekcji i zaprosiła bp. M. Poniatowskiego do dalszego administrowania diecezją¹⁰. Artykuł pomija aspekt polityczny przejścia władzy w diecezji krakowskiej przez królewskiego brata. Należy zaznaczyć, że wielu współczesnych widziało w tym uzurpację rodziny Poniatowskich.

Podstawowym źródłem do powstania artykułu są akta wizytacji generalnej diecezji krakowskiej przeprowadzona przez wizytatorów biskupich w latach 1781-1785. *Visitatio* objęła prawie całą diecezję – bez dwóch dekanatów krakowskich - znajdującą się w granicach Rzeczypospolitej, gdzie wizytatorzy mogli w pełni korzystać z uprawnień otrzymanych od ordynariusza i administratora. Zbiory wizytacyjne znajdują się obecnie w archiwach Kurii Metropolitalnej w Krakowie¹¹, Kurii Diecezjalnej w Kielcach¹², Bibliotece Seminarium

¹⁰ AKMKr, rkps AEp., T. 117, k. 429.

¹¹ AKMKr, rkps, Akta wizyty pod rządem diecezją Jaśnie Oświeconego Michała Jerzego Ciołka Xięcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, xięcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, księżęcia siewierskiego, opata komendatariusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, dwóch dekanatów wolskiego i lelowskiego, przez W.IMC.X. Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1782 odprawionej wypisane.[dalej AKMKr, rkps, AV, T. 53]; tamże, rkps, Akta wizyty pod rządem diecezją J.O. Michała Jerzego Ciołka Xsiężęcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, księcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, xiężęcia siewierskiego, opata komendatariusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, trzech dekanatów: prozowickiego, xiążnickiego i andrzejewskiego przez W.IMC.X Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1783 odprawionej wypisane. [dalej AKMKr, rkps AV, T. 54]; tamże, rkps, Protokół wizyty generalnej 2 dekanatów skalskiego i nowogurskiego z rozrządzenia J.O.Xcia Imci Michał Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego koadjutora z zupełną władzą biskupstwa krakowskiego w roku 1783 odprawionej. Przez W. Imć. X. Stanisława Ptaszyńskiego D.S.T kanonika katedralnego inflanckiego, proboszcza Nowego Miasta Korczyna. [dalej AKMKr, rkps AV, T. 55]; tamże, rkps, Akta wizyty generalnej z woli i nakazu J.O. Xiężęcia Jm. Michała Jerzego Ciołka Poniatowskiego, biskupa płockiego, Xiężęcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, Xiężęcia siewierskiego, opata komendatariusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i św. Stanisława kawalera, w czterech dekanatach: Pacanowskim, Opatowskim, Witow-

Diecezjalnego w Sandomierzu¹³, Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu¹⁴ oraz Kurii Archidiecezjalnej w Lublinie¹⁵.

skim i Sokolińskim przez Jmi Xiędza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego, Kolegiaty Pileckiej dziekana od dnia 15 miesiąca maja do dnia 22 października roku Pańskiego 1783 odprawionej. [dalej AV, T. 56]; tamże, rkps, Akta wizyty generalnej z woli i rozkazu J.O. Xiążęcia Michała Jerzego Ciołka Poniatowskiego, biskupa płockiego, Xiążęcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, Xiążęcia siewierskiego, opata komendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i św. Stanisława kawalera – w dekanacie siewierskim i dwóch kolegiat mniejszych Szkalnierskiej i Wiślickiej przez Jm. Xiędza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego, proboszcza Kolegiaty i officyała pileckiego od dnia 20 miesiąca czerwca do dnia 7 września roku Pańskiego 1784, a w kolegiatach od dnia 15 stycznia do dnia 28 tegoż miesiąca w roku niniejszym 1785 odprawionej [dalej AV, T. 57].

¹² ADK, rkps, Wizyta jeneralna kościołów na ostatniej karcie wymienionych w r[ok]u 1782 przez xiędza Kozickiego opisana. [dalej ADK, rkps DK – II/I].

¹³ BDS, rkps, Akta Wizyty Generalnej pod szczęśliwym rządem Jaśnie Oświeconego Kajetana Ignacego Sołtyka z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski biskupa krakowskiego Xiążęcia Siewierskiego w Dekanatach Radomskim, Kunowskim y Zwoleńskim. Przez Wielmożnego Imć Księdza Wincentego Jezierskiego obojga praw doktora, scholastyka katedralnego kamienieckiego, sędziego surrogata lubelskiego, wizytatora generalnego wyznaczonego czynioney. Pisane w Roku 1781. [dalej BDS, rkps G 1452]; tamże, rkps, Protokół Wizyty Generalney IV dekanatów Połanieckiego Koprzywnieckiego Opatowskiego Zawichostkiego Odprawionej z rozrządzenia Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Poniatowskiego biskupa płockiego, xiążęcia pułtuskiego, koadiutora z zupełną jurysdykcją krakowskiego, xiążęcia siewierskiego, orderów Orła Białego i S. Stanisława kawalera Roku 1782 przez W.J.X. Stanisława Ptaszyńskiego kanonika katedralnego inflanckiego, proboszcza Nowomiejskiego. [dalej BDS, rkps J 1476].

¹⁴ ADS, rkps bez sygn., Akta wizyty Generalney w trzech Dekanatach soleckim bodzECKIM kijskim z woli i rozkazu Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Michała Jerzego Ciołka Xcia Poniatowskiego z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski biskupa płockiego, xiążęcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją, xiążęcia siewierskiego, opata komendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego y Świętego Stanisława kawalera przez Xiędza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego kolegiaty pileckiej dziekana, proboszcza mrzygłodzkiego w Roku Pańskim 1782 odprawionej y dokończoney spisane. [dalej ADS, rkps bez sygn.].

¹⁵ AAL, rkps, Akta wizyty pod rządem diecezją Jaśnie Oświeconego Kajetana Ignacego Sołtyka, biskupa krakowskiego, xiążęcia siewierskiego. Dekanatów stężyckiego łukowskiego parczowskiego przez W. Imc. Xiędza Jacka Kochanskiego kanonika sandomieskiego, plebana trójckiego w Roku 1781 odprawionej wypisane. [dalej ALL, rkps Rep60 A104]; tamże, rkps, Akta Wizyty Generalnej w trzech Dekanatach Chodelskim, Urzędowskim y Kazimirskim z woli i rozkazu Jaśnie Oświeconego Imci X. Kajetana Ignacego Sołtyka, biskupa krakowskiego, xiążęcia siewierskiego przez X. Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego kolegiaty pileckiej dziekana od

Dodatkowe źródło wykorzystane w artykule to zbiór zatytułowany „Biskupów Krakowskich Pisma do Diecezji (1720-1814)”. Zawiera on drukowane dokumenty kierowane przez rządców diecezji lub ich przedstawicieli do wiernych lokalnego Kościoła¹⁶. Ponadto wykorzystano „Acta Episcopalia” obejmujące zakres czasowy wizytacji zgromadzone w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie¹⁷. Bardzo pobieżnie skorzystano także z dokumentu wytworzonego przez władze austriackie „Descriptio ecclesiarum parochialium et beneficiorum in dioecesi Cracoviensi parte civistulana existentium. Cum circumstantiis in tabella normali ab excelso gubernio sub die 2-da septembris anni elapsi porrecta specificatis facta A.D.1776”¹⁸. Zbiór ten przechowuje Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie. Nie posiada on sygnatury.

Wizytacje kanoniczne parafii były przedmiotem badań historyków. Spośród polskich autorów należy wymienić Stanisława Litaka¹⁹, Stanisława Librowskiego²⁰ i Bolesława Kumora²¹. Waldemar Franciszek Wilczewski przedstawił przebieg wizytacji diecezji wileńskiej przeprowadzonej przez bp. Mikołaja Słupskiego w latach 1673-1677 w artykule „Wizytacja diecezji wileńskiej przeprowadzona przez biskupa Mikołaja Słupskiego. Czas trwania i zasięg”²². Niniejszy artykuł jest próbą ukazania wysiłku, jaki musieli podjąć wszyscy zaangażowani w sposób czynny i bierny w realizację dzieła wizytacyjnego.

Dnia 15 Maja w Roku Pańskim 1781 poczętey, a w Roku 1782, Dniach ostatnich Miesiąca Stycznia odprawioney i dokończoney spisane. [dalej ALL, rkps Rep60 A105].

¹⁶ AKMKr, BKPD.

¹⁷ AKMKr, rkps AEp., T. 100; T. 112; T. 113; T. 114; T. 117.

¹⁸ APPKM, rkps, Descriptio ecclesiarum parochialium et beneficiorum in dioecesi Cracoviensi parte civistulana existentium. Cum circumstantiis in tabella normali ab excelso gubernio sub die 2-da 7bris anni elapsi porrecta specificatis facta A.D.1776.

¹⁹ S. Litak, *Acta wizytacyjne parafii z XVI-XVIII wieku jako źródło historyczne*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 5, (1962), nr 3, s. 41-58; S. Litak, *W sprawie publikowania i rejestracji akt wizytacyjnych kościołów i parafii*, ABMK, 14 (1967), s. 138-139.

²⁰ S. Librowski, *Wstęp ogólny do wizytacji*, ABMK, 8 (1964), s. 103-149; Tenże, *Wizytacja diecezji włocławskiej. Część 1: Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej. Tom 1: Opracowanie archiwalno-źródłoznawcze*, ABMK, 8 (1964), s. 5-186; ABMK, 10 (1965), s. 33-206.

²¹ B. Kumor, *Przedrobiorowe wizytacje kościelne jako źródło demograficzne*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, 2 (1968), s. 3-45; Tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, ABMK, 6 (1963), s. 67-153.

²² W. F. Wilczewski, *Wizytacja diecezji wileńskiej przeprowadzona przez biskupa Mikołaja Słupskiego. Czas trwania i zasięg*, ABMK, 72 (1999), s. 473-487.

Przebieg wizytacji

Z końca XVIII wieku zachowała się w Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie instrukcja wizytacyjna, która pomaga zrozumieć sposób przeprowadzania wizytacji w całej Rzeczypospolitej²³. Jest ona cennym uzupełnieniem instrukcji, jaką zostawił bp K. Sołtyk swoim wizytatorom²⁴. Większość trudu spoczywała na wybranych przez ordynariusza wizytatorach, którzy mieli „uniknąć wszelkich okoliczności i przeszkód, które by być mogły próżnego roztargnienia i zabierania czasu przyczyną, a jedynie onże obracać na ten koniec, dla którego na te Wizyty Kościołów zjeżdżać mają”²⁵. Pomocnikami w *visitatio* dla nich byli dziekani i ich zastępcy. W punkcie dwunastym instrukcji znalazł się nakaz: „Zaczynając wizytę pierwszego kościoła, ponieważ podług obwieszczenia, dziekan miejsca, albo pod-dziekani, tam się znajdować powinien, maja JJ. XX. Wizytatorowi ułożywszy z nim kolej objeżdżania tychże kościołów, wzięwszy od niego regestr wszystkich kapłanów całego dekanatu”²⁶. Pomocnikami w wizytacji byli również wybrani przez wizytatorów sekretarze, na których spoczywał obowiązek redagowania akt wizytacyjnych.

Zakres wizytacji był bardzo szeroki i obejmował czynności liturgiczne oraz inspekcję osób, miejsc oraz dokumentów. Początek wizytacji miał charakter liturgiczny. Obejmował procesyjne wejście wizytatora do świątyni, sprawdzenie stanu Najświętszego Sakramentu, chrzcielnicy, relikwii, ołtarzy, kaplic i obrazów. Razem z miejscowym duchowieństwem oraz wiernymi świeckimi wysłannik biskupa odprawiał procesję żałobną za zmarłych spoczywających w kościele i na cmentarzu. Następnie – już bez udziału świeckich – był sprawdzany stan materialny kościoła, zakrystii, plebanii, zabudowań gospodarczych, szkoły parafialnej, szpitala. „Największą troskliwość wizyty względem stanu rzeczy duchownych być powinna. Będzie więc wizytator najpilniej się o nim wybadywał, tak z przychodzących

²³ APPKM, *Instrukcja WW. Ichmość XX. wizytatorom archidiecezji gnieźnieńskiej dana w Roku 1790*, Gniezno 18 II 1790; podpisał ks. Stefan Łubieński administrator generalny archidiecezji gnieźnieńskiej, druk.

²⁴ BDS, rkps G 1454, s. 2-9.

²⁵ Tamże, s. 1.

²⁶ Tamże, s. 2.

do siebie dobrowolnie, jako i umyślnie, podług potrzeby wzywanych osób tudzież i kościelnych”²⁷. Nacisk położony na badanie strony duchowej był wyrazem przestrzegania zasady *salus animarum suprema lex Ecclesiae*.

Wizytator miał skonfrontować przygotowana przez proboszczów dokumenty ze stanem faktycznym. Dokumenty były ułożone w pięciu grupach. Pierwsza grupa dotyczyła duchowieństwa oraz osób pomagających w parafii. Druga część dokumentacji opisywała parafię, kościół farny oraz kościoły filialne i kaplice. Trzecia grupa obejmował inwentarz, a w czwartej części znajdował się spis wszystkich dokumentów parafialnych. Ostatnia część dokumentów opisywała stronę ekonomiczną beneficjum parafialnego²⁸. *Visitatio* bp. K. Sołtyka – w przeciwieństwie do instrukcji gnieźnieńskiej – poświęciła więcej miejsca zagadnieniom ekonomicznym. Powodem były trwające negocjacje pomiędzy diecezją krakowską a władzą austriacką. Ich celem była separacja dochodów kościelnych leżących na terenach Rzeczypospolitej i Cesarstwa Austriackiego.

Wizytacja 1781 r.

Instrukcja wizytacyjna biskupa K. Sołtyka znajduje się w dokumencie z 25 stycznia 1781 roku, który obwieszczał początek wizytacji, wyznaczał dekanaty do zwizytowania oraz ujawniał wizytatorów. W dekanatach radomskim, kunowskim i zwoleńskim został mianowany wizytatorem ks. Wincenty Jezierski²⁹. Rozpoczynając pracę

²⁷ APPKM, *Instrukcja WW. Ichmość XX. wizytatorom archidiecezji gnieźnieńskiej dana w Roku 1790*, Gniezno 18 II 1790; podpisał ks. Stefan Łubieński administrator generalny archidiecezji gnieźnieńskiej, druk.

²⁸ BDS, rkps G 1454, s. 5-9.

²⁹ Urodził się 19 IV 1735 r. w par. Tuchowicz w ziemi łukowskiej. Był synem Wacława i pieczętował się herbem Prus. Szlachta tego herbu pełniła różne funkcje w ziemi łukowskiej i województwie lubelskim, a Rajmund Jezierski był biskupem bakowskim i archidiaconem lubelskim. Wincenty wstąpił do seminarium stradomskiego na miejsce konwiktorskie 7 IX 1759 r. Przyjął tonsurę i cztery święcenia niższe 21 IX 1759 r. Subdiakoniat przyjął 14 II 1761 r. z tytułem kanonicznym prebendy w Czchowiu. Święcenia diakonatu (21 III 1761) oraz prezbiteratu (19 IX 1761) otrzymał w katedrze wawelskiej z rąk biskupa pomocniczego F. Potkańskiego. Opuścił seminarium 23 XII 1761 r. W momencie otrzymania delegacji na wizytatora ks. W. Jezierski był już doktorem obojga prawa, scholastykiem kamienieckim oraz surogatem w konsystorzach lubelskim. Posiadał więc dobre przygotowanie prawnicze.

wizytatora miał 46 lat. W dekanatach chodelskim, urzędowskim oraz kazimierskim został wybrany na wizytatora ks. Antoni Franciszek Dunin Kozicki³⁰. Miał wówczas 51 lat. W dekanatach stężyckim, łukowskim i parczewskim miał wizytować ks. Jacek Kochański³¹. Liczył wtedy 45 lat.

Po za tym trzymał dwa beneficja parafialne. W 1767 r. został prezentowany przez księżną Annę Jabłonowską, wojewodzinę braclawską, na probostwo w Kocku. Instytucji dokonał bp K. Sołtyk 20 VII 1767 r. Kilka miesięcy po prezencie na Kock dostał od Kossakowskich, starostów sieradzkich, prezentę na par. Abramowice. Instytucję zrobił ordynariusz krakowski 30 IX 1767 r. w Warszawie. Posiadał potrzebne dyspensy na trzymanie wspomnianych beneficjów.

³⁰ Urodził się 4 XII 1730 r. w Ciechanowie na Mazowszu. Był synem Franciszka, herbu Lubicz. W ziemi ciechanowskiej szlachta o tym nazwisku trzymała różne urzędy. Uczył się na Akademii Poznańskiej prowadzonej przez jezuitów. Świeceni niższe otrzymał 20 IX 1749 r. Świeceni kapłańskie przyjął 31 III 1754 r. z rąk biskupa pomocniczego poznańskiego Józefa Pawłowskiego. Tytułem kanonicznym była kanonia w kolegiacie NMP na Tumie w Poznaniu. Pierwszym beneficjum w diecezji krakowskiej było probostwo w Niegowej, na które otrzymał prezentę w 1756 r. od Wojciecha z Kurozwęk Męcińskiego, starosty wieluńskiego. W 1763 r. podczas wizytacji parafii przez ks. J. Górzeńskiego był już doktorem filozofii, profesorem na Akademii Krakowskiej oraz dziekanem lelowskim. Wykładał teologię moralną w seminarium akademickim. Kolejnym beneficjum dla ks. Kozickiego była par. Mrzygłód. Otrzymał ją od podskarbiego koronnego Wessla w 1765 r. W tymże roku został ofiarą i dziekanem pilickim. Zwłaszcza urząd oficyjała predystynował do roli wizytatora delegowanego. W 1783 został prepozytem w Pilicy.

³¹ Urodził się 5 VIII 1736 r. w ziemi przemyskiej. Przyjął święceni prezbiteratu 10 VIII 1762 r. w Krakowie z rąk przemyskiego biskupa pomocniczego, ks. Hieronima Kazimierza Wielogłowskiego. Tytułem kanonicznym była podkustodia katedry przemyskiej. Dał poznać się jako duchowny uczciwy, szlachetny oraz zdolny. 12 III 1768 r. za poręczeniem ks. Wojciecha Boxy-Radoszewskiego został wybrany na kanonika-kaznodzieję w kolegiacie sandomierskiej. 7 V 1768 r. objął to beneficjum. Był kapelanem dwóch mało znaczących szpitali dla ubogich w Sandomierzu. Przy kościele św. Hieronima, gdzie chowano tych, którzy utonęli w Wiśle oraz przy kościele św. Piotra, który do kasaty należał do jezuitów. Przez jakiś czas administrował par. Samborzec, która należała do kolegiaty sandomierskiej. Kanonie kaznodziejskie były bardzo słabo uposażone. W kościele kolegiackim pod jego kierunkiem odbywały się prace modernizacyjne w latach 1768-1779. W części prac wspomagał go były jezuita sandomierski ks. Józef Karsznicki. Jednym ze źródeł finansowania był testament kanonika Ligęzy, którego ks. Kochański został egzektorem w części odnoszącej się do prac artystycznych. 20 I 1770 r. w Warszawie otrzymał znaczące prob. w Zawichoście – św. Trójcy. Trzy dni później otrzymał instytucję na to beneficjum, a w lutym został wprowadzony przez dziekana. Św. Trójca była tradycyjnie świątynia archidiaconów zawichojskich. W 1783 r. osobiście głosił kazania w kolegiacie sandomierskiej.

Styczeniowe pismo regulowało ramy czasowe wizytacji, aby nie przeszkadzała ona w „pilniejszych robotach gospodarskich”³². Pierwsza tura *visitatio* miała zaczynać się 15 maja i trwać do 15 lipca. Druga część miała rozpoczynać się 15 września i mogła być przedłużona nawet do grudnia. Pismo normowało także sam przebieg wizytacji. 15 maja w miejscowości, od której brał nazwę dekanat wizytator miał spotkać się z dziekanem lub wicedziekanem w celu ustalenia porządku wizytacyjnego. Na sporządzonym wówczas dokumencie miał podpisać się wizytator, a dziekan miał *via cursoria* ogłosić porządek wizytacji w dekanacie. Kończąc wizytację dekanatu należało przesłać zapowiedź wizytacji do kolejnego³³.

Przebieg wizytacji zostanie przedstawiony początkowo w tabelach, a pod nimi znajdzie się stosowny opis. W tabelach zamieszczono wizytowane parafie, datę i miejsce wydania dekretu powizytacyjnego oraz sygnaturę źródła. Daty w tabelach zostały zapisane przy użyciu cyfr arabskich. Data wydanie dekretu wizytacyjnego jest najbardziej wiarygodną daną do odtwarzania itinerarium wizytatorów. Pomocą w tym zakresie może służyć także kolejność ułożenia akt wizytacyjnych w źródle. W przypadku miejsca wydania dekretu podano jedynie miejsce różne od siedziby parafii czy klasztoru. Podano także odległość do następnej wizytowanej placówki, jeśli taka pojawia się w źródle. Korzystając z kalendarza staropolskiego został zamieszczony dzień tygodnia, w którym przeprowadzono wizytację³⁴.

Ks. W. Jezierski odwiedził 1781 roku w imieniu biskupa trzy dekanaty: radomski, kunowski i zwoleński. Możemy odnaleźć jego własnoręcznego podpisu po aktach wizytacyjnych poszczególnych dekanatów³⁵. Brakuje natomiast podpisu sekretarza wizytacji.

Wiosenno-letnia część wizytacji rozpoczęła się w połowie maja 1781 roku w Radomiu. W mieście i jego okolicach był ks. W. Jezierski przynajmniej sześć dni. 18 maja 1781 roku rozpoczął wizytację w parafii radomskiej. 20 maja 1781 roku odwiedził kościoły Maryi Panny w Nowym Radomiu i św. Piotra w Starym Radomiu. Dzień później

³² BDS, rkps G 1454, s. 2.

³³ AKMKr, BKPD, s. 583.

³⁴ N-niedziela; P-poniedziałek; W-wtorek; Ś-środa; C-czwartek; Pt-piątek; S-sobota.

³⁵ BDS, rkps, G 1454, s. 356; 850; 1104.

Tab. 1. Wizytacja w dekanacie radomskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps G 1454
Radom Nowy	18.05.1781 Pt	s. 44.
Radom – kościół Maryi Panny w Nowym Radomiu i św. Piotra w Starym Radomiu	20.05.1781 N	s. 52.
Radom Stary	21.05.1781 P	s. 63.
Radom – pijarzy, bernardyni, benedyktynki	23.05.1781 Ś	s. 104.
Kowala Stępcocina	30.05.1781 Ś	s. 132.
Wierzbica	02.06.1781 S	s. 162.
Chlewiska	05.06.1781 W	s. 189.
Wysoka	08.06.1781 Pt	s. 213.
Borkowice	10.06.1781 N	s. 238.
Mniszek	15.06.1781 Pt	s. 263.
Wola św. Doroty	17.06.1781 N	s. 273.
Jarosławice	18.06.1781 P	s. 280.
Zakrzów	22.06.1781 Pt	s. 293.
Nowa Cerekiew	23.06.1781 S	s. 305.
Wsoła	25.06.1781 P	s. 317.
Szydłowiec	27.09.1781 Ś	s. 356.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 2. Wizytacja w dekanacie kunowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps G 1454
Kunów	02.07.1781 P	s. 426.
Wierzbnik	03.07.1781 W	s. 474.
Wąchock	06.07.1781 Pt	s. 498.
Mirzec	08.07.1781 N	s. 515.
Krzyżanowice	20.09.1781 C	s. 530.
Jastrząb	23.09.1781 N Gąsawy	s. 561.
Skarżyska Kościelna	30.09.1781 N	s. 590.
Szewna	03.10.1781 Ś	s. 645.
Mychów	05.10.1781 Pt	s. 662.
Mamina	06.10.1781 S	s. 688.
Grzegorzowice	08.10.1781 P	s. 701.
Waśniów	10.10.1781 Ś	s. 733.
Chybice	11.10.1781 C	s. 753.
Pawłów	13.10.1781 S	s.792.
Krynki	14.10.1781 N	s. 821.
Iłża	18.10.1781 C	s. 845.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Wizytacja w dekanacie zwoleńskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps G 1454
Zwoleń	22.10.1781 P	s. 875.
Sucha	23.10.1781 W	s. 891.
Tczów	26.10.1781 Pt	s. 902.
Kazanów	26.10.1781 Pt	s. 907.
Odechów	28.10.1781 N	s. 921.
Skaryszów	01.11.1781 C	s. 940.
Jedlnia	04.11.1781 N	s. 946.
Brzoza	06.11.1781 W	s. 961.
Głowaczów	09.11.1781 Pt	s. 976.
Ryczywół	09.11.1781 Pt	s. 988.
Swierże	10.11.1781 S	s. 1003.
Kozienice	13.11.1781 W	s. 1021.
Sieciechów	16.11.1781 Pt	s. 1048.
Oleksów	19.11.1781 P	s. 1073.
Policzna	21.11.1781 Ś	s. 1090.
Gródek	22.11.1781 C	s. 1104.

Źródło: opracowanie własne.

wizytował farę staroradomską, a 23 maja 1781 roku nawiedził tamtejsze klasztory pijarów, bernardynów oraz benedyktynek. Akta wizytacyjne wskazują, że nastąpiła później tygodniowa przerwa w wizytacji. Dopiero 30 maja 1781 roku został wydany dekret powizytacyjny dla parafii Kowala Stępcocina. Od tego momentu podróż wizytacyjna odbywała się bardzo płynnie i obejmowała parafie: Wierzbica, Chlewiska, Wysoka, Borkowice, Mniszek, Wola św. Doroty, Jarosławice, Zakrzów, Nowa Cerekiew, Wsoła. Po kilkunastu dniach ks. W. Jezierski odwiedził prawie wszystkie parafie dekanatu radomskiego. Wyjątkiem był Szydłowiec, gdzie proboszczem był ks. Zygmunt Roch Brzozowski. Miał godność kanonika kijowskiego. Pełnił urząd oficjała radomskiego oraz był proboszczem w Szydłowcu i Chlewiskach³⁶. W Chlewiskach wizytacja odbyła się 5 czerwca 1781 roku, czyli zgodnie z kolejnością. Nie znamy przyczyn odłożenia wizytacji w Szydłowcu na późniejszy czas. Być może stało się to na prośbę tamtejszego proboszcza. Wizytacja wykazała dużo zaniedbań w parafii. Możliwe, że sam wizytator przełożył *visitatio* na 27 września mając świadomość większej ilości pracy w parafii szydłowieckiej. Być może chciał odpocząć przed wyruszeniem w dalszą drogę. 25 czerwca 1781 roku w parafii Wsoła zakończyła się wizytacja dekanatu radomskiego. Stamtąd pojechał wizytator do parafii Kunów, gdzie 2 lipca 1781 roku rozpoczął *visitatio* kolejnego dekanatu. Jego itinerarium wizytacyjne wyznaczały miejscowości: Kunów, Wierzbnik, Wąchock. Pierwsza tura wizytacji zakończyła się 8 VII 1781 roku w par. Mirzec.

Jesienno-zimowa część wizytacji miała początek 20 września 1781 roku w par. Krzyżanowice. Następnie ks. W. Jezierski wydał dekret dla par. Jastrząb. Zrobił to na plebanii kościoła filialnego w Gąsawach. Stamtąd udał się do Szydłowca w dek. radomskim, aby w końcu go zwizytować. Później przeprowadzono sprawną wizytację reszty dekanatu kunowskiego. Zostały zwizytowane parafie: Skarżyska Kościelna, Szewna, Mychów, Mamina, Grzegorzowice, Waśniów, Chybie, Pawłów, Krynki. Może zastanawiać jedynie długa podróż z par. Skarżyska Kościelna do par. Szewna. W linii prostej to ponad 40 km. Trwała ona kilka dni. 18 października 1781 roku w par. Iłża zakończyła się wizytacja dekanatu kunowskiego. Ks. W. Jezierski udał się następnie do par. Zwoleń, aby rozpocząć *visitatio* tamtejszego

³⁶ BDS, rkps G 1454, s. 187; 188; 351; 353.

dekanatu. 22 października 1781 r. został wydany dekret powizytacyjny dla tamtejszej fary. Wizytator odwiedzał następnie kolejne parafie: Sucha, Tczów, Kazanów, Odechów, Skaryszów, Jedlnia, Brzoza, Głowaczów, Ryczywół, Swierże, Kozienice, Sieciechów, Oleksów, Policzna, Gródek. Wątpliwości budzi datowanie wizytacji w przypadku kilku parafii. 26 X 1781 roku miała miejsce wizytacja w parafiach Tczów i Kazanów, a 9 XI 1781 roku w parafiach Głowaczów i Ryczywół. Z danych wynika, że jednego dnia odbywała się wizytacja dwóch parafii. Ks. W. Jezierski odwiedził 46 parafii, dwa kościoły filialne w Radomiu oraz trzy klasztory.

Ks. J. Kochański został delegowany do wizytacji trzech dekanatów: stężyckiego, łukowskiego i parczewskiego. Swój podpis zostawił po aktach każdego dekanatu³⁷. Brakuje natomiast podpisu sekretarza wizytacji.

Tab. 4. Wizytacja w dekanacie stężyckim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps Rep60 A104
Żelechów	01.05.1781 W	s. 125.
Żabionka	16.05.1781 Ś	s. 208.
Stężyca	18.05.1781 Pt	s. 30.
Pawłowice	19.05.1781 S	s. 42.
Wargocin	20.05.1781 N	s. 49.
Maciejowice	22.05.1781 W	s. 85.
Samogoszcz	24.05.1781 C	s. 68.
Gończyce	27.05.1781 N	s. 93.

³⁷ AAL, rkps Rep60 A104, s. 232; 344; 611.

Górzno	29.05.1781 W	s. 107.
Wilczyska	30.05.1781 Ś	s. 114.
Żelechów – prebenda	03.06.1781 N (Zesłanie Ducha Świętego)	s. 133.
Kłoczew	05.06.1781 W	s. 161.
Korytnica	07.06.1781 C	s. 172.
Brzeziny	11.06.1781 P	s. 177.
Bobrowniki	12.06.1781 W	s. 196.
Ryki	14.06.1781 C (Boże Ciało)	s. 187.
Drażgów	18.06.1781 P	s. 214.
Nowodwór	20.06.1781 Ś	s. 221.
Okrzeja	21.06.1781 C	s. 229.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 5. Wizytacja w dekanacie łukowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps Rep60 A104
Łuków	25.06.1781 P	s. 242.
Łuków – kościół szpitalny		s. 243.
Łuków – klasztor pijarów		s. 245.

Łuków – klasztor bernardynów		s. 246.
Zofibór – klasztor dominikanów		s. 247.
Ulan		s. 252.
Radzyń		s. 258.
Trzebieszów		s. 265.
Kąkolewnica		s. 267.
Zbuczyn		s. 282.
Pruszyń		s. 288.
Siedlce		s. 300.
Domanice		s. 305.
Tuchowicz		s. 310.
Jeleniec – klasztor bernardynów		s. 311.
Stanin		s. 316.
Radorzysz		s. 322.
Wojcieszków		s. 330.
Adamów		s. 336.
Wola Gułowska – klasztor karmelitów „antiqua observationis”		s. 336.
Serokomla		s. 343.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 6. Wizytacja w dekanacie parczewskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps Rep60 A104
Kock	07.10.1781 N	s. 373.
Łysobyki	09.10.1781 W	s. 378.
Dys	09.10.1781 W	s. 524.
Kamionka	10.10.1781 Ś	s. 425.
Baranów	11.10.1781 C	s. 391.
Michów	14.10.1781 N	s. 403.
Rudno	16.10.1781 W	s. 412.
Lubartów	19.10.1781 Pt	s. 439.
Firlejów	20.10.1781 S	s. 441.
Ciemnierniki	24.10.1781 Ś	s. 461.
Parczew	30.10.1781 W	s. 471.
Ostrów	02.11.1781 Pt	s. 488.
Serniki	06.11.1781 W	s. 501.
Krasienin	08.11.1781 C	s. 510.
Bystrzyca	11.11.1781 N	s. 533.
Kijany	14.11.1781 Ś	s. 545.
Łuszczów	15.11.1781 C	s. 549.
Łączna	18.11.1781 N	s. 563.

Puchaczów	22.11.1781 C	s. 575.
Łańcuchów	24.11.1781 S	s. 581.
Biskupice	26.11.1781 P	s. 589.
Fajslawice	29.11.1781 C	s. 595.
Piaski	02.12.1781 N	s. 603.
Mełgiew	06.12.1781 C	s. 609.

Źródło: opracowanie własne.

Itinerarium wizytacyjne w powyższych trzech dekanatach budzi pewne wątpliwości. Sam początek *visitatio* miałyby mieć miejsce w Żelechowie, a nie w Stężycy. Data początkowa wizytacji wyprzedza o 14 dni zalecenie podane przez ordynariusza w obwieszczeniu wizytacji. Wizytator byłby w par. Żelechów powtórnie, aby wizytować tamtejszą prebendę. Kolejną wizytowaną parafią po Żelechowie byłaby Żabionka, chociaż nie wskazuje na to kolejność akt umieszczonych w zbiorze. Logiczną alternatywą dla itinerarium według dat wydania dekretów powizytacyjnych jest posłużenie się kolejnością akt wizytacyjnych. Wówczas miesiąc maj należałoby zamienić na czerwiec w przypadku Żelechowa i Żabionki. Wtedy wizytacja rozpoczęłaby się 18 maja 1781 r. w Stężycy. Następnie objęłaby w kolejności parafie: Pawłowice, Wargocin, Maciejowice, Samogoszcz, Gończyce, Górzno, Wilczyśka, Żelechów, Kłoczew, Korytnica, Brzeziny, Bobrowniki, Ryki, Żabionka, Drażgów, Nowodwór, Okrzeja.

Można jednak utrzymać itinerarium oparte na podanych datach. Proboszczem w Żelechowie był ks. Paweł Krajewski, kanonik katedry kijowskiej oraz posesor beneficjum w par. Żyrzyn w dekanacie kazimierskim. Posiadał retencję z Rzymu na te beneficja, ale biskup krakowski jej nie uznał. Ks. P. Krajewski ciężko chorował przez cały 1780 rok³⁸. Może dlatego ks. J. Kochański przybył do niego już 1 maja 1781 roku? Może powodem była chęć spokojnego przygotowania się

³⁸ AAL, rkps Rep60 A104, s. 125.

ks. P. Krajewskiego do wizytacji w kumulowanym beneficjum? Powtórny pobyt w Żelechowie miał miejsce 3 czerwca 1781 roku. Celem była wizytacja żelechowskiej prebendy. Tę od 1762 roku trzymał ks. Józef Fiałkowski, kanclerz lubelski, a wcześniej proboszcz miejsca. Ten również chorował od początku 1781 roku³⁹. Być może to stan zdrowia zdecydował o czasie pobytu wizytatora w tych miejscach? W parafiach dekanatu stężyckiego spędził ks. J. Kochański uroczystości Zesłania Ducha Świętego oraz Boże Ciało. W Żelechowie mógł zatrzymać się na kilka dni. 21 czerwca 1781 roku odwiedził wieś Okrzeja, która była ostatnią wizytowaną parafią w dekanacie stężyckim.

Po kilku dniach przerwy rozpoczął ks. J. Kochański wizytację dekanatu łukowskiego. Dekrety powizytacyjne nie mają oznaczonych dat dziennych. Posiada ją tylko parafia w Łukowie. Wizytacja tego dekanatu rozpoczęła się zapewne 25 czerwca 1781 roku, ponieważ tego dnia został wydany dekret wizytacyjny dla tamtejszej parafii. Wizytacja dekanatu skończyła się przed 7 października 1781 roku. Należy wziąć pod uwagę przerwę na prace polowe między 15 lipca a 15 września. Jej przebieg możemy wykreślić kierując się kolejnością akt w zbiorze wizytacyjnym: fara w Łukowie wraz z kościołami szpitalnymi i zakonnymi, Zofibór, Ulan, Radzyń, Trzebieszów, Kąkolwnica, Zbuczyn, Pruszyn, Siedlce, Domanice, Tuchowicz, Jeleniec, Stanin, Radorzysk, Wojcieszków, Adamów, Wola Gułowska, Seroomla. Klasztor karmelitów w Woli Gułowskiej został odwiedzony razem z par. Adamów, do której należał, choć znajdował się na terenie dekanatu parczewskiego.

W dekanacie parczewskim *visitatio* zaczęła się 7 września 1781 roku w par. Kock. Przebiegała następnie przez parafie: Łysobyki, Dys, Kamionka, Baranów, Michów, Rudno, Lubartów, Firlejów, Ciemiernik, Parczew, Ostrów, Serniki, Krasienin, Bystrzyca, Kijany, Łuszczów, Łęczna, Puchaczów, Łańcuchów, Biskupice, Fajstławice, Piaski, Mełgiew. Parafie Łysobyki i Dys posiadają tę samą datę dzienną wizytacji. Dzieli je ponad 30 km w linii prostej, więc raczej trudno byłoby zwizytować je w jeden dzień. Może datę dzienną w par. Łysobyki należy przesunąć na 9 listopada 1781 roku, na co wskazuje kolejność ułożenia akt wizytacyjnych? Ostatecznie wizytacja dekanatu parczewskiego skończyła się 6 grudnia 1781 roku w par. Mełgiew.

³⁹ AAL, rkps Rep60 A104, s. 133.

Ks. J. Kochański odwiedził łącznie 57 parafii, pięć klasztorów, jeden kościół szpitalny oraz jedną prebendę.

Ks. A. Kozicki został delegowany do wizytacji dekanatów chodelskiego, urzędowskiego oraz kazimierskiego. Na zakończenie zbioru wizytacyjnego odnajdujemy podpis samego wizytatora oraz podpis sekretarza⁴⁰. Sekretarzem był ks. Jan Oliwiński, który podpisał się jako kanonik pilicki. Otrzymał tę godność dopiero 15 I 1783 r.⁴¹. Zbiór akt wizytacyjnych powstał co najmniej dwa lata po samej wizytacji.

Tab. 7. Wizytacja w dekanacie chodelskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps, Rep60 A105
Chodel – Ratoszyn	19.05.1781 S Chodel	s. 30.
Niedrzwica	21.05.1781 P	s. 41.
Wilkołaz	22.05.1781 W	s. 59.
Zakrzówek	23.05.1781 Ś	s. 65.
Kielczewice	24.05.1781 C	s. 74.
Bychawka	29.05.1781 W	s. 87.
Bychawa	01.06.1781 Pt	s. 96.
Krzczonów	03.06.1781 N (Zesłanie Ducha Świętego)	s. 111.
Częstoborowice	05.06.1781 W	s. 119.
Czerniejów	06.06.1781 Ś	s. 126.

⁴⁰ AAL, rkps Rep60 A105 s. 1030.

⁴¹ AKMKr, rkps AEp, T. 113, k. 68.

Abramowice	07.06.1781 C	s. 140.
Zemborzyce – Krężnica	09.06.1781 S Krężnica	s. 153.
Czwartek	11.06.1781 P	s. 160.
Konopnica	26.06.1781 W	s. 234.
Matczyn	28.06.1781 C	s. 242.
Bełżyce – „dekret dla Braci różańcowych”	30.06.1781 S	s. 285.
Bełżyce – Wojciechów	02.07.1781 P Wojciechów	s. 298.
Bełżyce – prebenda różańcowa	02.07.1781 P Wojciechów	s. 283.
Opole – Kluczkowice	04.07.1781 Ś	s. 337.
Piotrawin	07.07.1781 S	s. 350.
Pawłowice	14.09.1781Pt	
Boiska	09.07.1781 P	s. 370.
Boby	10.07.1781 W	s. 380.
Lublin – kościół św. Wojciecha i szpital św. Łazarza siostr miłosierdzia na przedmieściu lubelskim	10.11.1781 S szpital św. Łazarza	s. 226.
Lublin – kościół i szpital św. Ducha	17.01.1782 Ś szpital św. Ducha	s. 200.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 8. Wizytacja w dekanacie kazimierskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps, Rep60 A105
Włostowice	22.09.1781 S	s. 760.
Jaroszyn	25.09.1781 W Góry	s. 781.
Regów	27.09.1781 C	s. 795.
Gołąb	01.10.1781 P	s. 848.
Żyrzyn	03.10.1781 Ś	s. 859.
Końska Wola	06.10.1781 S	s. 900.
Klimentowice	08.10.1781 P	s. 912.
Kurów	10.10.1781 Ś	s. 933.
Markuszów	13.10.1781 S	s. 949.
Garbów	16.10.1781 W	s. 977.
Bochothnica	18.10.1781 C	s. 996.
Wąwolnica	20.10.1781 S	s. 1020.
Kazimierz – Karczmyska	23.10.1781 W Karczmyska	s. 735.
Wilków	25.10.1781 C	s. 1030.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 9. Wizytacja w dekanacie urzędowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AAL, rkps, Rep60 A105
Urzędów – kościół szpitalny św. Ducha	10.07.1781 W 01.05.1782 Pilica („po limicie”)	s. 429-430.
Urzędów – prebenda różańcowa	24.01.1782 Ś Świeciechów	s. 419.
Urzędów	17.07.1781 W 24.01.1782 Ś Świeciechów („po limicie”)	s. 412-413.
Świeciechów	22.07.1781 N	s. 459.
Wysokie	17.01.1782 Ś Lublin („po limicie”)	s. 475.
Targowisko	02.01.1782 W	s. 487.
Batorz – Boża Wola	19.11.1781 P	s. 502.
Goraj	20.11.1781 W	s. 516-517.
Radzięcín	23.11.1781 Pt	s. 533.
Franopol	24.11.1781 S	s. 538.
Biała	27.11.1781 W	s. 554.
Janów – klasztor dominikanów	28.11.1781 Ś 21.01.1782 S Kraśnik („po limicie”)	s. 555.
Modliborzyce	30.11.1781 Pt	s. 572.

Potok	02.12.1781 N	s. 595.
Rzeczyca	03.12.1781 P 03.12.1781 („po limicie”)	s. 603.
Zaklików	06.12.1781 C	s. 615.
Borów	08.12.1781 S	s. 632.
Gościeradów	10.12.1781 P	s. 644.
Annopol	11.12.1781 W	s. 468.
Rybitwy	13.12.1781 C	s. 656.
Prawno	16.12.1781 N	s. 664.
Dzierzkowice – Księżomarz – Olbięcín	20.12.1781 C	s. 443.
Popkowice	24.12.1781 P	s. 670.
Kraśnik	30.12.1781 N 01.05.1782 Ś Pilica („po limicie”)	s. 688.

Źródło: opracowanie własne.

Podróż wizytacyjna ks. A. Kozickiego po dekanatach Chodel, Kazimierz i Urzędów stwarza największe trudności w ustaleniu jej przebiegu. Najważniejszym powodem była konieczność odłożenia na później wydania dekretów wizytacyjnych z powodu napotkanych trudności. Możliwą trasę wizytacyjną przedstawia mapa numer dwa umieszczona na końcu artykułu. Pierwsza tura wizytacji rozpoczęła się 19 maja 1781 roku w par. Chodel. Wizytator odwiedził farę wraz z kościołem filialnym w Ratoszynie. Następnie ks. A. Kozicki zwizytował parafie: Niedrzwica, Wilkołaz, Zakrzówek, Kiełczewice, Bychawka, Bychawa, Krzczonów, Częstoborowice, Czerniejów, Abramowice,

Zemborzyce z filią Krężnica, Lublin-Czwartek, Konopnica, Matczyn, Bełzyce, Opole, Piotrawin. Stamtąd udał się do kościoła filialnego w Pawłowicach położonego za Wisłą w dekanacie soleckim. Pod dekretem powizytacyjnym kościoła pawłowickiego zapisano: „Działo się w Pawłowicach przy kościele. R. P. 1781 dnia 14. września”⁴². Data wizytacji filii pawłowickiej nie zgadza się z przewidywanym itinerarium wizytacyjnym. Powinna być 8 lipca 1781 roku, ponieważ następną wizytowaną parafią były Boiska oddalone o trzy mile⁴³. Istnieje możliwość, że wizytator odłożył odwiedzinę w kościele filialnym w Pawłowicach i przybył tam przed wizytacją dekanatu kazimierskiego. Po par. Boiska odwiedził ks. A. Kozicki par. Boby i Urzędów. 10 lipca 1781 roku ks. A. Kozicki zakończył wizytowanie par. Boby w dekanacie chodelskim i tego samego dnia był już w par. Urzędów wydając pierwszy dekret dla tamtejszego kościoła szpitalnego św. Ducha. Prawdopodobnie był wizytator w Urzędowie przynajmniej tydzień, ponieważ 17 lipca 1781 roku wydał pierwszy dekret dla tamtejszej parafii. Ta część wizytacji zakończyła się zapewne 22 lipca 1781 roku w par. Świeciechów w dekanacie urzędowskim. Było to o tydzień dłużej niż przewidywała instrukcja wizytacyjna.

Druga tura wizytacji zaczęła się zapewne w Kazimierzu nad Wisłą. Brakuje dziennej daty potwierdzającej ten wariant, ponieważ parafia w Kazimierzu oraz kościół szpitalny otrzymały dekret „po limicie” wydany w Karczmiskach 23 października 1781 roku. Natomiast klasztor i kościół reformatów w Kazimierzu nie posiada żadnej daty. Podpowiedzią mogą być podane odległości do kolejnego wizytowanego miejsca. Z fary kazimierskiej wizytator udał się do kościoła filialnego w Karczmiskach. Następnie wrócił do Kazimierza, aby odwiedzić klasztor reformatów. Z niego pojechał do par. Włostowice. Był tam 22 września 1781 roku. Od tego miejsca wizytacja przebiegała bez przeszkód i objęła kolejno: Jaroszyn, Regów, Wysokie Koło, Gołąb, Żyrzyn, Końska Wola, Klimentowice, Kurów, Markuszów, Garbów, Bochothnica, Wąwolnica. 23 X 1781 roku był ks. A. Kozicki w Karczmiskach, gdzie wydał dekrety „po limicie” dla fary kazimierskiej i kościoła szpitalnego. Ostatnią parafią w dekanacie kazimierskim był Wilków zwizytowany 25 X 1781 roku.

⁴² ALL, rkps Rep60 A105, s. 359.

⁴³ Tamże.

Kolejne znane miejsce pobytu ks. A. Kozickiego to kościół św. Wojciecha oraz szpital św. Łazarza w Lublinie, gdzie był 10 listopada 1781 roku. Następnie mógł pojechać wprost do Batorza, gdzie był 19 listopada 1781 roku lub odwiedził wcześniej par. Wysokie. Na to wskazuje sam dekret wizytacyjny, w którym tamtejszy proboszcz otrzymuje konieczny czas na pojawienie się w parafii: „Puste miejsce po zbiegłym stąd, ani imienia kapłańskiego, ani urzędu pasterskiego nie wartym rządcy zastawszy, a nie mogąc nakłonić go najsurowszymi karami kościelnymi, ani się nam do usprawiedliwienia, i okazania stanu kościoła y plebanii stawił, a kark twardy, i duszę do posłuszeństwa zmiękczył”⁴⁴. Z tej racji par. Wysokie ma tylko datę wydania dekretu „po limicie” pod dniem 17 stycznia 1782 roku w Lublinie. Z Wysokiego ks. A. Kozicki pojechał do par. Batorz, od której wizytacja przebiegała bez utrudnień i objęła parafie i klasztory: Goraj, Radzięcin, Franopol, Biała, Janów, Modliborzyce, Potok, Rzeczyca, Zaklików, Borów, Gościeradów, Annopol, Rybitwy, Józefów, Prawno, Dzierzkowice z filiami w Księżomarzu i Olbieżynie, Popkowice, Kraśnik, Targowisko. Stamtąd można było jeszcze raz odwiedzić odległą o ½ mili par. Wysokie przed podróżą do Lublina. Następną znana data i miejsce to 17 stycznia 1782 roku, gdy w Lublinie ks. A. Kozicki wizytuje kościół i szpital św. Ducha. Tego dnia wydaje wspomniany już dekret dla par. Wysokie. Z Lublina wizytator pojechał do Kraśnika, gdzie 21 stycznia 1782 roku wydał drugi dekret dla kościoła i klasztoru dominikanów z Janowa. Chciał zapewne wydać również dekret dla samej par. Kraśnik. Podczas pierwszego pobytu na tym miejscu 30 grudnia 1781 roku zastał „kościół bez rządcy, klasztor bez przełożonego, owieczki bez pasterza na tym miejscu po zgasłym przed tygodniem proboszczu zastawszy”⁴⁵. Ostatecznie dekret nosił datę 1 maja 1782 roku i został wydany w Pilicy. Ks. A. Kozicki zakończył *visitatio* 24 stycznia 1782 roku w Świeciechowie, gdzie wydał dekrety dla Urzędowa, z czego możemy wnioskować, że nie był po drodze w samym mieście. Należy dodać, że dekanat urzędowski został uszczuplony przez zaborcę o trzy parafie: Pniów, Radomyśl i Wrzawy. Ks. A. Kozicki odwiedził łącznie 55 parafii, osiem kościołów filialnych, dwa kościoły szpitalne, dwie prebendy, jeden klasztor oraz kościół św. Wojciecha w Lublinie wraz ze szpitalem prowadzonym przez siostry miłosierdzia.

⁴⁴ AAL, rkps Rep60 A105 s. 475.

⁴⁵ AAL, rkps Rep60 A105, s. 687.

Wizytacja 1782 r.

Powzięte przez bp. K. Sołtyka decyzje w ostatnim czasie urzędowania musiały zostać potwierdzone lub anulowane przez koadiutora. Królewski brat anulował rewokację z urzędów wikariusza generalnego i oficjała generalnego biskupa Franciszka Potkańskiego, audytora i sędziego generalnego ks. Józefa Olechowskiego oraz jego dwóch surogatów. Pozostawił na oficjalatach generalnych w Lublinie biskupa Jana Lenczowskiego, a w Tarnowie ks. Jana Duwalla. Pozostali na urzędach także wszyscy oficjałowie foralni. Ponadto ks. Józef Górzeński mógł być dalej kanclerzem siewierskim, a ks. Tomasz Michałowski - komisarzem dóbr biskupich. Powód tej decyzji znajdujemy w liście z 20 lutego 1782 roku: „Rewokacje którychkolwiek z wymienionych urzędów, jako już w czasie rzeczonyj słabości J.O. Xcia Imci Koadjutora wypadłe, za nieważne deklarujemy, i jakby nigdy nie wypadłe ogłaszamy”⁴⁶.

W tym samym liście znajduje się potwierdzenie wizytacji kolejnych dekanatów według instrukcji podanej przez bp. K. Sołtyka oraz wezwanie do modlitwy za jego zdrowie. Początkowo jednym z wizytatorów miał zostać ks. Kazimierz Czerwiński, kanonik kolegiaty św. Floriana w Krakowie. Jego obowiązkiem miała być wizytacji dekanatów wolbromskiego i lelowskiego. Nie mógł tego zrobić „ex causa gravis morbi”⁴⁷. Obowiązki i uprawnienia wizytatorów biskupich otrzymali następujący duchowni: w dekanatach soleckim, bodzentyńskim i kijskim był to ks. A. Kozicki; w dekanatach połanieckim, zawichojskim, opatowskim oraz koprzywnickim zlecono ten obowiązek ks. Stanisławowi Ptaszyńskiemu⁴⁸. Ponadto ks. J. Kochański miał zwizytować dekanaty lelowski i wolbromski.

⁴⁶ AKMKr, BKPD, s. 645.

⁴⁷ AKMKr, rkps AEp. T. 112, k. 3.

⁴⁸ Urodził się 7 I 1734 r. w Gaju pod Krakowem. Rodzicami byli Michał i Anna. Obrął drogę powołania jezuickiego i był w nim przez 27 lat do czasu kasaty zakonu. 2 VII 1760 r. przyjął święcenia kapłańskie we Lwowie z rąk biskupa pomocniczego lwowskiego, ks. Samuela Głowińskiego. W latach 1763-64 był prefektem szkół w Samborze. Następnie w l. 1764-66 pełnił funkcję profesora filozofii i prefekta szkół w Krzemieńcu. Kolejne miejsca posługi, jako profesora filozofii, to: 1766-68 Kamieniec Podolski, 1768-70 Łuck, 1770-73 Krasnystaw. Po likwidacji zakonu został 1 II 1774 r. przyjęty do diecezji krakowskiej. 28 I 1778 r. otrzymał prezentę od dziedzica Probołowic na tamtejszą plebanię przyjętą w sądach zadwornich w Krakowie. 19 XI został

Ks. A. Kozicki rozpoczął wizytowanie od dekanatu soleckiego. Dekanat ten nie graniczył z dekanatami Bodzentyn i Kije. Składał się z 10 parafii oraz dwóch kościołów filialnych. Kościół w Pawłowicach był filią par. Piotrawin z dekanatu chodelskiego, a kościół w Zembozynie jako filia należał do par. Tarłów z dekanatu zawichojskiego.

Tab. 11. **Wizytacja w dekanacie soleckim soleckim**

Parafia	Odległość do kolejnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: ADS, rkps bez sygn.
Solec	1 mila do Chotczy	21.05.1782 W	k. 10v.
Chotcza	1 mila do Janowca	23.05.1782 C	k. 16
Janowiec	3 mile do Lipska	25.05.1782 S	k. 31
Lipsko	1 mila mała do Krępy	26.05.1782 N	k. 35v.
Krępa	1½ mili do Ciepielowa	27.05.1782 P	k. 41v.
Ciepielów	1 mila do Wielgiego	29.05.1782 Ś	k. 47
Wielgie	2 mile do Sienna	30.05.1782 C (Boże Ciało)	k. 54
Sienna	½ mili do Rzeczniowa	01.06.1782 N	k. 63v.
Rzecznów	¼ mili do Grabowca	03.06.1782 P	k. 70
Grabowiec		04.06.1782 W	k. 74v.

Źródło: opracowanie własne.

przyjęty na koadiutora przez prepozyta Nowego Korczyna ks. K. Paszyca. Otrzymał retencję na Probołowice z Rzymu (23 I 1779) potwierdzoną w konsystorzu krakowskim (8 III 1779) przy instytucji na koadiutora. Po śmierci ks. K. Paszyca (8 lub 10 VIII 1781 r.) odebrał prezentę od króla na urząd proboszcza Nowego Miasta Korczyn. Była to prestiżowa parafia. Posiadał prawo rozgrzeszania na 3 lata z rezerwacji i przypadków herezji i tytuł dra teologii.

Wizytacja w dekanacie soleckim przebiegła sprawnie. Rozpoczęła się 21 maja 1782 roku w Solcu i zakończyła 4 czerwca 1782 roku w par. Grabowiec. Objęła kolejno parafie: Solec, Chotcza, Janowiec, Lipsko, Krępa, Ciepiałów, Wielgie, Sienno, Rzecznów i Grabowiec.

Po kilku dniach przerwy rozpoczął ksiądz wizytator objazd dekanatu bodzentyńskiego, a następnie kijskiego.

Tab. 12. Wizytacja w dekanacie bodzentyńskim

Parafia	Odległość do następnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: ADS, rkps bez sygn.
Bieliny	2 mile do Leszczyn	08.06.1782 S	k. 93v.
Leszczyny	3 mile do Ćmińska	10.06.1782 P	k. 99v.
Ćmińsk	½ mili do Tumlina	11.06.1782 W	k. 103
Tumlin	1 mila do Zagnańska	12.06.1782 Ś	k. 106v.
Zagnańsk	2 mile do Wzdółu	13.06.1782 C	k. 111
Wzdół	1¼ mili do Tarczku	15.06.1782 S	k. 117v.
Bodzentyń	2 mile do Bielin	17.06.1782 P	k. 91.
Tarczek	1/8 mili do Świętomarza	18.06.1782 W	k. 120v.
Świętomarz	½ mili do Dębna	19.06.1782 Ś	k. 125v.
Dębno	1 mila do Słupia	20.06.1782 C	k. 129v.
Słupia	1 mila do Łagowa	22.06.1782 S	k. 138v, 143v.
Łagów	1 mila do Baćkowic	25.06.1782 W	k.154v.
Baćkowice – filia par. Łagów	1 mila do Łagowa	26.06.1782 Ś	k. 154v.

Łagów – kościół szpitalny	1 mila do Barda	27.06.1782 C	k. 157v.
Bardo	½ mili do Zbelutki	28.06.1782 Pt	k. 161v.
Zbelutka	¼ mili do Szumska	29.06.1782 S (św. Piotra i Pawła)	k. 166v.
Szumsk	½ mili do Rakowa	30.06.1782 N	k. 173v.
Ocisęki	1 mila do Cisowa	02.07.1782 W	k. 211
Cisów	1 mila do Daleszyc	03.07.1782 Ś	k. 214v.
Daleszyce		05.07.1782 Pt	k. 225
Daleszyce – kościół szpitalny	3 mile do Brzeziny	06.07.1782 S	k. 228v.
Brzeziny		07.07.1782 N	k. 234v.
Raków	1 mila do Potoka	28.09.1782 S	k. 200v.
Potok	1½ mili do Ociszków	02.10.1782 Ś	k. 207v.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 13. Wizytacja w dekanacie kijskim

Parafia	Odległość do kolejnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: ADK, rkps DK – II/I
Kije			
Korytnica	¼ mili do Chomentowa	19.09.1782 C	k. 256v.
Chomentów	1 mila do Łukowej	20.09.1782 Pt	k. 263

Łukowa	1½ mili do Lisowa	21.09.1782 S	k. 268
Lisów	¼ mili do Piotrkowic	23.09.1782 P	k. 276v.
Piotrkowice	1 mila do Pierzchnicy	24.09.1782 W	k. 281v.
Pierzchnica	1 mila do Drugni	25.09.1782 Ś	k. 288v.
Drugnia	1 mila do Gnojna	03.10.1782 C	k. 294v.
Gnojno	1 mila do Chmielnika	05.10.1782 S	k. 302v.
Chmielnik	2 mile do Janiny	09.10.1782 Ś	k. 310
Janina	1 mila do Szczaworyża	10.10.1782 C	k. 317
Szczaworyż	1 mila do Chotla Czerwonego	12.10.1782 S	k. 325
Chotel Czerwony	½ mili do Gorysławic	14.10.1782 P	k. 332v.
Gorysławice		15.10.1782 W	k. 340v.
Wiślica – kościół św. Marcina i kościół szpitalny		16.10.1782 Ś	k. 344
Zagość	1 mila do Krzyżanowic	19.10.1782 S	k. 356
Krzyżanowice	½ mili do Bogucic	20.10.1782 N	k. 365v.
Bogucice	1 mila do Szańca	22.10.1782 W	k. 371
Szaniec	1 mila do Sędziejowic	1782	k. 382v.
Busko		01.12.1782 N	k. 445
Chotel Zielony – prebenda i kościół		03.12.1782 W	k. 392v.

Sędziejowice		12.12.1782 C	k. 390
Pińczów		06.02.1783 P „po limicie”	k. 410v.
Wiślica		28.01.1785 Pt	AKMKr, rkps AV, T. 57 s. 125.

Źródło: opracowanie własne.

Wiosenno-letnia tura wizytacyjna była kontynuowana w dekanacie bodzentyńskim. Daty wydanych dekretów wizytacyjnych wskazują, że *visitatio* rozpoczęła się w par. Bieliny. 8 czerwca 1782 roku został wydany dekret dla tej parafii. Bardziej prawdopodobnym jest, że wizytacja rozpoczęła się w samym Bodzentyń. Akta wizytacyjne podają, że z Bodzentyń do Bielin są dwie mile. Wówczas błędnie została podana data 17 czerwca 1782 roku, pod którą został wydany dekret powizytacyjny dla biskupiego miasteczka. Itinerium wizytacyjne ks. A. Kozickiego objęło kolejno parafie: Bodzentyń (?), Bieliny, Leszczyny, Tumlin, Ćmińsk, Zagnańsk, Wzdół, Bodzentyń (?), Świętomarz, Tarczek, Dębno, Słupia, Łągów z filią Baćkowice, Bardo, Zbelutka Szumsk, Ocisęki, Cisów, Daleszyce. Ostatnią zwizytowaną parafią w tej turze były Brzeziny. Stało się to 7 lipca 1782 roku Ks. A. Kozicki pominął wizytację parafii w Rakowie i Potoku. W tej pierwszej był proboszczem ks. Michał Zabłocki, proboszcz w Raciborowicach, kanonik kolegiaty św. Jerzego oraz altarysta św. Katarzyny w katedrze wawelskiej⁴⁹. Ks. M. Zabłocki nie przygotował parafii do wizytacji a będąc kanonikiem skorzystał ze swojej pozycji i przeniósł termin wizytacji. W parafii Potok od maja 1782 roku był nowy proboszcz, który potrzebował czasu na przygotowanie się do *visitatio*⁵⁰.

Jesienno-zimowa część podróży wizytacyjnej rozpoczęła się zapewne w połowie września 1782 roku w samych Kijach. Brakuje jednak końcowej części akt wizytacyjnej tej parafii. Następnie zostały zwizytowane kolejno: Korytnica, Chomentów, Łukawa, Lisów, Piotrkowice oraz Pierzchnica. Z par. Pierzchnica udał się wizytator do dwóch zaległych far z dekanatu bodzentyńskiego. 28 września 1782 roku był w Rakowie,

⁴⁹ ADK, rkps DK – II/I, k. 198v.

⁵⁰ ADS, rkps DK – II/I, k. 207.

a cztery dni później w par. Potok. Następnie wrócił ks. A. Kozicki do dekanatu kijskiego. Odwiedził kolejno: Drugnię, Gnojno, Chmielnik, Janinę, Szczaworyż, Chotel Czerwony, Goryslawice, kościół św. Marcina i szpitalny w Wiślicy, Zagość, Krzyżanowice, Bogucice, Szaniec. Mamy kilka niewiadomych w ustalaniu dalszego itinerarium. Brakuje daty dziennej dla par. Szaniec, gdzie proboszczem był kanclerz katedry krakowskiej ks. Józef Gorzeński⁵¹. Z Szańca miały udać się ks. A. Kozicki do Sędziejowic, lecz dekret wizytacyjny stamtąd ma datę 12 grudnia 1782 roku. Wcześniej zostały wydane dekrety dla parafii i klasztoru w Busku oraz kościoła filialnego w Chotlu Zielonym. Natomiast par. Pińczów prowadzona przez pijarów posiada jedynie datę dekretu „po limicie” z 6 lutego 1783 roku. Wskazuje to na powtórne przybycie wizytatora do klasztoru i parafii. Ostatecznym zakończeniem podróży wizytacyjnej dla ks. A. Kozickiego w dek. kijskim był pobyt w kolegiacie wiślickiej w styczniu 1785 r. Łącznie odwiedził ks. A. Kozicki 43 parafie, trzy kościoły szpitalne, dwa kościoły filialne oraz kościół św. Marcina w Wiślicy.

Ks. S. Ptaszyński wizytował dekanaty Połaniec, Koprzywnica i Zwichost.

Tab. 14. Wizytacja w dekanacie połanieckim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps J 1476
Strzegom	16.05.1782 C	s. 23.
Wiązownica	17.05.1782 Pt	s. 29.
Klimontów	19.05.1782 N	s. 45.
Klimontów – bractwo różańcowe w klasztorze dominikanów	19.05.1782 N	s. 49.
Goźlice	20.05.1782 P	s. 60.
Włostów	21.05.1782 W	s. 67.
Mydlów	22.05.1782 Ś	s. 73.

⁵¹ ADK, rkps DK – II/I, k. 381.

Modliborzyce	24.05.1782 Pt	s. 88.
Szczeglice	26.05.1782 N	s. 99.
Kiełczyzna	28.05.1782 W	s. 104.
Iwaniska	29.05.1782 Ś	s. 94.
Bogoria	30.05.1782 C (Boże Ciało)	s. 114.
Strzyżowice	01.06.1782 N Koprzywnica	s. 79.
Połaniec	10.09.1782 W	s. 19.
Olbierzowice	19.09.1782 C	s. 34.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 15. Wizytacja w dekanacie koprzywnickim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps J 1476
Koprzywnica	01.06.1782 N	s. 132.
Łoniów	03.06.1782 W	s. 146.
Niekrasów	05.06.1782 C	s. 160.
Chobrzany	07.06.1782 Pt	s. 173.
Skotniki	08.06.1782 S	s. 180.
Samborzec	09.06.1782 N	s. 185.
Sandomierz – kościół św. Ducha	13.06.1782 C	s. 217.
Sandomierz – przedmieście	15.06.1782 S	s. 198.

Sandomierz – dominikanie	16.06.1782 N	s. 222.
Klęczanów	18.06.1782 W	s. 232.
Malice	19.06.1782 Ś	s. 240.
Sulisławice	10.07.1782 Ś	s. 167.
Osiek	11.07.1782 C	s. 153.
Obrazów	15.09.1782 N	s. 249.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 16. Wizytacja w dekanacie opatowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps J 1476
Ptkanów	22.06.1782 S	s. 258.
Gierczyce	23.06.1782 N	s. 264.
Bidziny	25.06.1782 W	s. 274.
Wojciechowice	26.06.1782 Ś	s. 281.
Ćmielów	27.06.1782 C	s. 293.
Ruda	29.06.1782 S (św. Piotra i Pawła)	s. 298.
Bałutów	02.07.1782 W	s. 307.
Denków	03.07.1782 Ś	s. 317.
Ostrowiec	04.07.1782 C	s. 324.
Grocholice	06.07.1782 S	s. 331.

Rożków	07.07.1782 N	s. 338.
Opatów	08.07.1782 P	s. 251.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 17. Wizytacja w dekanacie zawichojskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: BDS, rkps J 1474
Zawichost	16.09.1782 P	s. 345.
Zawichost – klasztor	17.09.1782 W	s. 347.
Góry	18.09.1782 Ś	s. 355.
Jankowice	19.09.1782 C	s. 364.
Łukawa	20.09.1782 Pt	s. 370.
Sobótka	21.09.1782 S	s. 377.
Trójca	22.09.1782 N	s. 457.
Przybysławice	23.09.1782 P	s. 385.
Ożarów	24.09.1782 W	s. 392.
Gliniany	25.09.1782 Ś	s. 398.
Tarłów, Słupia, Zemborzyn	28.09.1782 S	s. 415.
Lasocin	29.09.1782 N	s. 424.
Janików	30.09.1782 P	s. 430.
Czyżów	01.10.1782 W	s. 440.

Źródło: opracowanie własne.

Wizytacja rozpoczęła się zapewne w Połańcu 15 maja 1782 roku. Wówczas podjęto decyzje dotyczące przebiegu *visitatio* w czterech dekanatach. Sama parafia połaniecka została pominięta na początku podróży, ponieważ u progu maja 1782 rok zmarł tamtejszy proboszcz ks. Józef Szurmiński⁵². Ks. S. Ptaszyński zwizytował kolejno parafie: Strzegom, Wiązawnica, Kilomontów, Goźlice, Włostów, Mydlów, Modliborzyce, Szczeglice, Kielczyna, Iwaniska i Bogoria. Z itinerarium wynika, że ks. S. Ptaszyński był w par. Strzyżowie wcześniej, lecz dekret dla tej parafii został wydany 1 czerwca 1782 roku w Koprzywnicy. Tamtejszy proboszcz, kanonik opatowski, ks. Józef Groth Nowomiejski bardzo zaniedbywał swoją parafię, mimo wielu upomnień⁵³. Może wizytator czekał na jakieś posunięcie ze strony miejscowego proboszcza, który był kanonikiem kaznodzieją w niedalekim przecież Opatowie? W dekanacie Połaniec została pominięta również par. Olbierzowice, gdzie był nowy proboszcz⁵⁴.

1 czerwca 1782 roku rozpoczęła się wizytacja w dekanacie Koprzywnica. Ks. S. Ptaszyński przez kilkanaście dni czerwca odwiedził prawie cały dekanat: Koprzywnicę, Łoniów, Niekrasów, Chobrzany, Skotniki, Samborzec, Sandomierz, Kłęczanów, Malice, Sulisławic. Kilka dni przeznaczył na pobyt w Sandomierzu i wizytację tamtejszej parafii i kościołów zakonnych. Kolegiata sandomierska i podległe jej jednostki kościelne były wyłączone z *visitatio*. Pojezuicki kościół św. Piotra był zarządzany przez Komisję Edukacji Narodowej i także był wyjęty spod wizytacji⁵⁵. Na późniejszy czas odłożono wizytację par. Sulisławice, gdzie zmarł proboszcz i toczył się proces o prawo patronatu⁵⁶. Wizytator pominął również par. Osiek, gdzie był nowy proboszcz⁵⁷ oraz par. Obrazów, gdzie proboszczem był „naszych czasów Salomon”⁵⁸ czyli ks. Józef Olechowski. 22 czerwca 1782 roku wizytator był już w dekanacie opatowskim. Rozpoczął wizytację od par. Ptkanów a zakończył 8 lipca 1782 roku w samym Opatowie.

⁵² Ks. J. Wiśniewski, *Dekanat sandomierski*, Radom 1915, s. 144.

⁵³ BDS, rkps J 1474, s. 78-79.

⁵⁴ BDS, rkps J 1474, s. 33.

⁵⁵ BDS, rkps J 1474, s. 229.

⁵⁶ BDS, rkps J 1474, s. 166.

⁵⁷ BDS, rkps J 1474, s. 152. Akta wizytacyjne nie podają pełnych danych nowego proboszcza. Jedyne zapisano jego imię i nazwisko.

⁵⁸ BDS, rkps J 1474, s. 248.

Odwiedził kolejno: Ptkanów, Gierczyce, Bidziny, Wojciechowice, Ćmielów. Rudę, Bałutów, Denków, Ostrowiec, Grocholice, Rożków, Opatów. Przed przerwą na prace polowe zdążył jeszcze odwiedzić dwie pominięte parafie w dekanacie koprzywnickim tj. Sulisławice (10 lipca 1782 roku) i Osiek (11 lipca 1782 roku).

Jesienno-zimowa tura wizytacji rozpoczęła się już 10 września 1782 roku Ks. S. Ptaszyński odwiedził wówczas parafię Połaniec, którą pominął w pierwszej turze wizytacji. W drodze do Zawichostu odwiedził 15 września 1782 roku pominiętą par. Obrazów. 16 września 1782 roku był już w dekanacie zawichojskim. Wizytacja w tym dekanacie odbywała się bardzo sprawnie. Od 19 września 1782 roku do 1 października 1782 roku zostały zwizytowane kolejno: Zawichost i tamtejszy klasztor, Góry, Jankowice, Łukawa, Sobótka, Trójca, Przybysławice, Ożarów, Gliniany, Tarłów z kościołami filialnymi w Słupi i Zemborzynie, Lasocin, Janików oraz Czyżów. 19 września 1782 roku zostały wydane dekryty dla dwóch różnych parafii: Jankowic w dekanacie zawichojskim oraz Olbierzowic w dekanacie połanieckim. Ks. S. Ptaszyński odwiedził łącznie 50 parafii, cztery klasztory i dwa kościoły filialne.

Ks. Jacek Kochański odbył podróż wizytacyjną w dekanatach Wolbrom i Lelów.

Tab. 18. Wizytacja w dekanacie wolbromskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 53
Wolbrom i Dłużec	16.05.1782 C	s. 11.
Wolbrom – kościół szpitalny	18.05.1782 S	s. 21.
Strzegowa	21.05.1782 W	s. 26.
Kidów	23.05.1782 C	s. 31.
Łany i Żarnowiec	25.05.1782 S	s. 56.
Żarnowiec – kościół szpitalny	29.05.1782 Ś	s. 64.

Chlina	31.05.1782 Pt	s. 77.
Zdzieżno-Poręba	06.06.1782 C	s. 83.
Górna Poręba	10.06.1782 P	s. 94.
Gołaczowy	13.06.1782 C	s. 103.
Bydlin	16.06.1782 N	s. 11.
Pilica - szpital	21.06.1782 Pt	s. 116.
Pilica – kościół Piotra i Pawła oraz św. Barbary	21.06.1782 Pt	s. 124.
Pilica – klasztor kanoników regularnych	21.06.1782 Pt	s. 128.
Pilica – klasztor reformatów	21.06.1782 Pt	s. 128.
Giebło	24.06.1782 P	s. 133.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 19. Wizytacja w dekanacie lelowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 53
Lelów	29.06.1782 S (św. Piotra i Pawła)	s. 157.
Lelów – kościół franciszkanów	02.07.1782 W	s. 160.
Irządze	03.07.1782 Ś	s. 169.
Rokitno	10.07.1782 Ś	s. 178.
Obiechów	29.09.1782 N	s. 184.

Goleniowy	30.09.1782 P	s. 189.
Szczekociny	02.10.1782 Ś	s. 198.
Przyłęk	03.10.1782 C	s. 206.
Drochlin	04.10.1782 Pt	s. 210.
Podlesie	05.10.1782 S	s. 215.
Nakło	06.10.1782 N	s. 225.
Przyrów	12.10.1782 S	s. 233.
Przyrów – klasztor bernardynów	12.10.1782 S	s. 233.
Żuraw	14.10.1782 P	s. 242.
Mstów	(?).10.1782	s. 243.
Biała	17.10.1782 C	s. 247.
Miedzno	18.10.1782 Pt	s. 253.
Wilkowiecko	20.10.1782 N	s. 259.
Kłobuck i Truskolasy	26.10.1782 S	s. 386.
Przystań	27.10.1782 N	s. 263.
Częstochowa	30.10.1782 Ś	s. 403.
Konopiska	30.10.1782 Ś	s. 406.
Poczesna	04.11.1782 P	s. 268.
Olsztyn	09.11.1782 S	s. 275.
Zrębice	09.11.1782 S	s. 282.
Przybynow	11.11.1782 P	s. 290.

Żarki	13.11.1782 Ś	s. 304.
Leśniów – klasztor paulinów	13.11.1783 Ś	s. 304.
Potok	18.11.1782 P	s. 316.
Niegowa	24.11.1782 N	s. 322.
Włodowice	26.11.1782 W	s. 329.
Mrzygłód	29.11.1782 Pt	s. 339.
Kromolów	01.12.1782 N	s. 346.
Skarżyce	03.12.1782 W	s. 355.
Kroczyce	05.12.1782 C	s. 365.
Ogrodzieniec	10.12.1782 W	s. 372.

Źródło: opracowanie własne.

Itinerarium wizytatora wskazuje na bardzo płynny przebieg podróży wizytacyjnej. Swą pracę rozpoczął ks. J. Kochański w połowie maja 1782 roku w Wolbromiu. Zwizytował kolejno: Wolbrom z filią w Dłużcu i kościołem szpitalnym, Strzegową, Kidów, Łany i Żarnowiec z kościołem szpitalnym, Chlinę, Zdzieżno-Porębę, Górną Porębę, Gołaczowy, Bydlin, kościółki i klasztory w Pilicy oraz Giebło. 26 czerwca 1782 roku ks. J. Kochański rozpoczął wizytację w dekanacie lelowskim. Przed przezwą na prace polowe odwiedził: Lelów, Irządze i Rokitno.

Jesienno-zimowa tura wizytacji zaczęła się 29 września 1782 roku w par. Obiechów a zakończyła 10 grudnia 1782 roku w par. Ogrodzieniec. Ona również przebiegała bardzo sprawnie. Trasa wizytacyjna biegła przez: Obiechów, Goleniowy, Szczekociny, Przyłek, Drochlin, Podlesie, Nakło, Przyrów z klasztorem, Żuraw, Mstów, Białą, Miedźno, Wilkowiecko, Kłobuck z filią w Truskolasach, Przysań, Częstochowę z filią Konopiska, Poczesną, Olsztyn, Zrębice, Przybynów, Żarki, klasztor w Leśniowie, Potok, Niegową, Włodowice, Mrzygłód, Kromolów, Skarżyce, Kroczyce i Ogrodzieniec. Brakuje dziennej daty

pobytu w Mstowie. Parafia Mstów należała do archidiecezji gnieźnieńskiej w dekanacie Brzeźnica⁵⁹. Ks. J. Kochański zwizytował 44 parafie, pięć klasztorów, trzy kościoły filialne, trzy parafie szpitalne oraz dwa kościółki w Pilicy.

Wizytacja 1783 r.

W czasie swego urzędowania 21 stycznia 1783 roku administrator bp M. Poniatowski ogłosił „Obwieszczenie o mającej się odprawić wizycie kościołów w dziewięciu dekanatach”. Wyznaczył dekanaty do zwizytowania oraz wizytatorów. Dekanaty skalski i nowogórski wraz z trzema kościołami z dekanatu bytomskiego miał odwiedzić ks. S. Ptaszyński. W dekanatach pacanowskim, opatowieckim, witoskim oraz sokolińskim miał być wizytatorem ks. A. Kozicki. W dekanatach proszowickim, ksiąskim i jędrzejowskim miał odbywać podróż wizytacyjną ks. J. Kochański⁶⁰.

Druk ogłaszający wizytację zawiera charakterystykę postaci samych wizytatorów oraz cel *visitatio*: „Pełni jesteśmy zaufania, że wybrani na wizytatorów mężowie roztropnością, cnotą i gorliwością zaleceni, natężyć będą starań i usilenia, aby niniejsza wizyta jako najpożyteczniej odprawiona była, aby odniosła w chwalebnych, a dla serca naszego pasterskiego najpożądańszych owocach, ugruntowania i zakochania Pana i przepisów najświętszej religii, posłuszeństwo jej boskim ustawom najpowolniejsze, gorliwość pracowitą, mężną apostołską w kapłanach, a osobliwiej w pasterzach, z przykładnością życia kapłańskiego złączoną, świętość i czystość obyczajów w najukochańszych owieczkach naszych, rozszerzenie we wszystkich miłości Boga i bliźniego, zgoła wyprostowania szczęśliwie dróg zbawienia do osiągnięcia żywota wiecznego”⁶¹.

Ks. S. Ptaszyński wizytował dekanaty Skała oraz Nowa Góra. Sekretarzem wizytacji był ks. Ludwik Zaborski.

⁵⁹ W diecezji krakowskiej znajdowały się dwa kościoły pod wezwaniem św. Stanisława i św. Wojciecha. Część mieszkańców była osiadła na obszarze podległym władzy bp. krakowskiego. Konwent mstowski odmówił przyjęcia wizytatora tłumacząc się przynależnością do innej diecezji. 16 II 1784 r. rozpoczął się trwający kilka lat proces sądowy przeciwko konwentowi mstowskiemu. Można go śledzić w AKMKr, rkps AEp, T. 114, k. 24.

⁶⁰ AKMKr, BKPD, s. 653.

⁶¹ AKMKr, rkps AEp, T. 112, k. 29.

Tab. 20. Wizytacja w dekanacie skalskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 55.
Skala	16.05.1783 Pt	s. 9.
Grodzisko	17.05.1783 S	s. 15.
Korzkiew	18.05.1783 N	s. 21.
Gieblutów	19.05.1783 P	s. 27.
Zielonki	20.05.1783 W	s. 37.
Modlnica	21.05.1783 Ś	s. 47.
Bolechowice	22.05.1783 C	s. 56.
Biały Kościół	22.05.1783 C	s. 62.
Jerzmanowice	23.05.1783 Pt	s. 70.
Sąspów	24.05.1783 S	s. 78.
Sułoszowa	25.05.1783 N	s. 87.
Jangród	25.05.1783 N	s. 96.
Zadroże	26.05.1783 P	s. 101.
Imbramowice	28.05.1783 Ś	s. 112.
Imbramowice – klasztor norbertanek	02.06.1783 P	s. 157.
Ulina	03.06.1783 W	s. 163.
Szreniawa	04.06.1783 Ś	s. 171.
Gołcza	05.06.1783 C	s. 164.

Tczyca	06.06.1783 Pt	s. 181.
Uniejów	07.06.1783 S	s. 199.
Chodów	08.06.1783 N	s. 209.
Czaple	09.06.1783 P	s. 218.
Prandocin	10.06.1783 W	s. 224.
Słomniki	11.06.1783 Ś	s. 237.
Niedźwiedź	12.06.1783 C	s. 251.
Goszcza	13.06.1783 Pt	s. 259.
Iwanowice	14.06.1783 S	s. 270.
Sieciechowice	15.06.1783 N	s. 287.
Wysocice	16.06.1783 P	s. 296.
Minoga	17.06.1783 W	s. 307.
Smardzowice	18.06.1783 Ś	s. 320.
Narama	18.06.1783 Ś Smardzowice	s. 16.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 21. Wizytacja w dekanacie nowogórskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 55.
Nowa Góra	19.06.1783 C (Boże Ciało)	s. 329.
Gorenice	20.06.1783 Pt	s. 335.

Pacóółtowie	23.06.1783 P	s. 352.
Raławice	24.06.1783 W (św. Jana Chrzciela)	s. 360.
Przeginia	25.06.1783 Ś	s. 366.
Płoki	26.06.1783 C	s. 373.
Olkusz	27.06.1783 Pt	s. 395.
Olkusz – klasztor augustianów	27.06.1783 Pt	s. 405.
Ciągowice	30.06.1783 P	s. 449.
Gołonóg	01.07.1783 W	s. 460.
Będzin	02.07.1783 Ś	s. 476.
Jaworzno	03.07.1783 C	s. 489.
Chrzanów	04.07.1783 Pt	s. 501.
Trzebinia	05.07.1783 S	s. 509.
Kościelec	06.07.1783 N	s. 515a.
Libiąż	07.07.1783 P	s. 522.
Babice	08.07.1783 W	s. 536.
Płaza	09.07.1783 Ś	s. 541.
Alwernia – klasztor bernardynów	09.07.1783 Ś	s. 563.
Zalas	10.07.1783 C	s. 569.
Sanka	11.07.1783 Pt	s. 574.
Rybna	12.07.1783 S	s. 586.

Czernichów	13.07.1783 N	s. 598.
Liszki	14.07.1783 P	s. 614.
Czechło	18.09.1783 C	s. 418.
Sławków	19.09.1783 Pt	s. 441.
Regulice	20.09.1783 S	s. 549.
Poręba-Żegoty	21.09.1783 N	s. 561.
Morawica	22.09.1783 P	s. 630.
Tenczynek	23.09.1783 W	s. 641.
Krzeszowice	24.09.1783 Ś	s. 652.
Rudawa	25.09.1783 C	s. 669.
Czerna – klasztor oo. karmelitów	26.09.1783 Pt	s. 345.

Źródło: opracowanie własne.

Wizytacja dekanatów Skała i Nowa Góra rozpoczęła się zgodnie z planem. W połowie maja 1783 roku ks. S. Ptaszyński przyjechał do par. Skała, gdzie wraz z dziekanem została ustalona kolejność wizytowanych parafii. Podróż wizytacyjna objęła kolejno parafie i klasztory: Skała, Grodzisko, Korzkiew, Giebułtów, Zielonki, Modlnica, Bolechowice, Biały Kościół, Jerzmanowice, Sąsów, Sułoszowa, Jangród, Zadroże, Imbramowice z klasztorem, Ulina, Szreniawa, Gołcza, Tczyca, Uniejów, Chodów, Czaple, Prandocin, Słomniki, Niedźwiedź, Goszcza, Iwanowice, Sieciechowice, Wysocice, Minoga, Smardzowice. 18 maja 1783 roku ks. S. Ptaszyński będąc w Korzkwi dowiedział się o nieprawidłowościach w kaplicy karmelitów w Naramie i udał się do niej⁶². Zakonnicy otrzymali miesiąc czasu na wytłumaczenie się z naruszeń praw parafialnych. Dekret dla nich został wydany w Smardzowicach 18 czerwca 1783 roku.

⁶² AKMKr, rkps AV, T. 55, s. 15-16.

Po dwie parafie tego dekanatu mają tę samą datę dzienną. 22 maja 1783 roku była wizytacja w Bolechowicach i Białym Kościele, a 25 maja 1783 roku – w Sułoszowej i Jangrocie. Parafie są położone blisko siebie i możliwe było ich wspólne zwizytowanie.

Ks. S. Ptaszyński był 19 czerwca 1783 roku w par. Nowa Góra i zaczął odwiedzać tamtejszy dekanat. Wizytował kolejno: Nową Górę, Gorenice, Paczółtowice, Raclawice, Przeginię, Płoki, Olkusz, Ciągowice, Gołonóg, Będzin, Jaworzno, Chrzanów, Trzebinię, Kościelec, Libiąż, Babice, Płazę, klasztor w Alwerni, Zalas, Sankę, Rybną, Czernichów i Liszki. W połowie lipca ks. S. Ptaszyński zrobił przewidzianą przerwę, w czasie której proboszczowie zajęci byli doglądaniem prac polowych. Druga tura wizytacyjna rozpoczęła się 18 września 1783 roku w par. Chechło i zakończyła 26 września 1783 roku w klasztorze karmelitów w Czernej. Objęła kolejno parafie i klasztory: Chechło, Sławków, Regulice, Porębę-Żegoty, Morawicę, Tenczynek, Krzeszowice, Rudawę oraz klasztor w Czernej. Ks. S. Ptaszyński zwizytował łącznie 60 parafii, cztery klasztory oraz kaplicę karmelitów w Naramie.

Ks. A. Kozicki odwiedził dekanaty Pacanów, Opatowiec, Witów i Sokolina.

Tab. 22. **Wizytacja w dekanacie pacanowskim**

Parafia	Odległość do następnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 56.
Pacanów	¼ mili do Książnic	18.05.1783 N	s. 42.
Książnice	¼ mili do Zborówka	19.05.1783 P	s. 69.
Zborówek	¼ mili do Beszowej	21.05.1783 Ś	s. 104.
Beszowa	1 mila do Oleśnicy	24.05.1783 S	s. 173.
Oleśnica	1 mila do Koniomłotów	26.05.1783 P	s. 215.
Koniomłoty	¾ mili do Staszowa	29.05.1783 C	s. 249.

Staszów	1 mila do Kurozwek	31.05.1783 S	s. 290.
Kurozweki	¼ mili do Kontuszowej	02.06.1783 P	s. 337.
Kontuszowa	½ mili do Szydłowa	03.06.1783 W	s. 364.
Szydłów	1 mila do Tuczęp	07.06.1783 S	s. 411.
Tuczępy	Brak danych	08.06.1783 N	s. 435.
Kargów	1 mila do Stopnicy	09.06.1783 P	s. 451.
Stopnica	1 mila do Biechowa	11.06.1783 Ś	s. 482.
Biechów		12.06.1783 C	s. 501.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 23. Wizytacja w dekanacie opatowieckim

Parafia	Odległość do kolejnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 56.
Opatowiec		16.06.1783 P	s. 528.
Opatowiec – klasztor domi- nikanów	1 mila do Nowego Korczyna	17.06.1783 W	s. 547.
Nowy Korczyn		20.06.1783 Pt	s. 615.
Nowy Korczyn – kościół szpitalny	¼ mili do Strożysk	20.06.1783 Pt	s. 630.
Strożyska	¼ mili do Piasku Wielkiego	21.06.1783 S	s. 652.
Piasek Wielki	¼ mili do Dobrowody	22.06.1783 N	s. 668.

Dobrowoda	1 mila do Solca	23.06.1783 P	s. 695.
Solec	½ mili do Świniar	25.06.1783 Ś	s. 709.
Świniary	¼ mili do Ostrowców	26.06.1783 C	s. 721.
Ostrowce	1 mila do Starego Korczyna	27.06.1783 Pt	s. 736.
Stary Korczyn	½ mili do Kociny	30.06.1783 P	s. 755.
Kocina	1 mila do Rogowa	02.07.1783 Ś	s. 772.
Bejsce		20.09.1783 S	s. 820.
Rogów		18.10.1783 S	s. 793.
Rogów – szpital	1 mila do Bejsc	18.10.1783 S	s. 800.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 24. Wizytacja w dekanacie witowskim

Parafia	Odległość do kolejnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 56.
Witów	½ mili do Rachwałowic	08.07.1783 W	s. 856.
Rachwałowice	1 mila do Książnic Wlk.	09.07.1783 Ś	s. 872.
Książnice Wielkie	1 mila do Gorzkowa	10.07.1783 C	s. 896.
Gorzków	2 mile do Przemykowa	11.07.1783 Pt	s. 918.
Przemyków	2 mile do Kazimierzy Wlk.	14.07.1783 P	s. 941.

Kazimierza Wielka	¼ mili do Cudzanowic	15.07.1783 W	s. 967.
Cudzanowice	1½ mili do Kościelca	16.07.1783 Ś	s. 981.
Bobin	½ mili do Brzeska St.	17.07.1783 C	s. 1011.
Brzesko Stare (Górne)	¼ mili do Brzeska N.	18.07.1783 Pt	s. 1028.
Brzesko Nowe		20.07.1783 N	s. 1042.
Kościelec	½ mili do Bobina	21.07.1783 P	s. 997.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 25. **Wizytacja w dekanacie sokolińskim**

Parafia	Odległość do następnej parafii	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 56.
Probołowice	1 mila do Dzierążni	09.09.1783 W	s. 1115.
Dzierążnia	¼ mili do Stradowa	09.09.1783 W	s. 1130.
Sokolina	1 mila do Kazimierzy Małej	23.09.1783 W	s. 1065.
Kazimierza Mała	1 mila do Czarnocina	25.09.1783 C	s. 1088.
Czarnocin	¼ mili do Probołowic	26.09.1783 Pt	s. 1100.
Stradów	1 mila „dobra” do Skalbmierza	27.09.1783 S	s. 1142.
Skalbmierz – kościół szpitalny	½ mili do Działoszyc	29.09.1783 P	s. 1149.
Sancygniów	1 mila do Wolicy	01.10.1783 Ś	s. 1204.

Wolica	1 mila do Gór	02.10.1783 C	s. 1216.
Góry	½ mili do Michałowa	03.10.1783 Pt	s. 1234.
Michałów	1 mila do Młodzaw	09.10.1783 C	s. 1252.
Młodzawy	1 mila „mała” do Chrobrza	10.10.1783 Pt	s. 1291.
Chroberz	1 mila do Pełczysk	11.10.1783 S	s. 1318.
Pełczyska	½ „dobrej” mili do Jurkowa	13.10.1783 P	s. 1343.
Jurków		15.10.1783 Ś	s. 1358.
Działoszyce	¾ mili do Słupowa	22.10.1783 Ś	s. 1178- 1179.
Słupów	1 mila do Sancygniowa	22.10.1783 Ś	s. 1187.
Skalbmierz		20.01.1785 Ś	AKMKr, rkps, AV, T. 57, k. 109.

Źródło: opracowanie własne.

Dekanaty Witów oraz Opatowiec nie mogły zostać zwizytowane w całości. Część parafii leżała w „zawiślańskiej” części diecezji w monarchii habsburskiej. Parafie Cerekiew, Mikłuszowice, Strzelce Wielkie oraz Ujście Solne z dekanatu witowskiego przyłączyły władze zaborcze do dekanatu wojnickiego⁶³. Natomiast po obu stronach Wisły funkcjonował dekanat opatowiecki, gdyż taką nazwą posługuje się „Descriptio...” opisując parafie podległe świeckiej władzy austriackiej. Były to: Bolesław, Gręboszów, Szczurowa, Słupiec, Oleśno, Żabno, Otfinów i Odporyszów⁶⁴.

⁶³ AKMKr, rkps, *Descriptio...*, k. 38.

⁶⁴ AKMKr, rkps, *Descriptio...*, k. 41.

Wiosenno-letnia tura wizytacyjna rozpoczęła się w połowie maja 1783 roku w par. Pacanów, gdzie ustalono przebieg podróży. Wizytator odwiedził kolejno: Pacanów, Książnice, Zborówek, Beszową, Oleśnicę, Koniomłoty, Staszów, Kurozwęki, Kontuszową, Szydłów, Tuczępy, Kargów i Stopnicę. 12 czerwca 1783 roku ks. A. Kozicki był w par. Biechów kończąc *visitatio* dekanatu pacanowskiego i skąd udał się do par. Opatowiec w dekanacie o tej samej nazwie. Zostały zwizytowane kolejno parafie i klasztory: Opatowiec z klasztorem dominikanów, Nowy Korczyn z kościołem szpitalnym, Strożyska, Piasek Wielki, Dobrowoda, Solec, Świniary, Ostrowce, Stary Korczyn, Kocina. Trudności pojawiły się w parafiach Rogów i Bejsce. Po przybyciu do nich okazało się, że wizytator nie mógł wykonać swojej pracy. W Bejskach proboszczem był kanonik kijowski, ks. Antoni Mikuszewski, który od dwóch lat nie był w parafii. Komendantem był wikariusz ks. Wojciech Rapacki, lecz nie był przygotowany na przyjęcie wizytacji. Do tego miejsca przybył wizytator powtórnie 20 września 1783 roku. W Rogowie po zmarłym 17 kwietnia 1782 roku ks. Antonim Michalskim był komendantem proboszcz z Wadowic, ks. Feliks Kuczkowski. Nie był obecny na wizytacji. Ks. A. Kozicki zagroził mu karą suspensy, jeśli do 21 lipca 1783 roku nie przybędzie do Rogowa i nie odda potrzebnych dokumentów. Komendant rogowski pojawił się przed wizytatorem, gdy ten przebywał w dekanacie sokolińskim „tak niegotowy, niesprawny jako od początku, iż zakończyć nie mogliśmy sprawę aż dopiero na miejsce samo zsyłając J.X. Sekretarza wizyty”⁶⁵. Dekret wydany dla fary w Rogowie i tamtejszego szpitala nosi datę 18 października 1783 roku.

Wizytacja dekanatu witowskiego zajęła kilkanaście dni. Rozpoczęła się 8 lipca 1783 roku w samym Witowie, a zakończyła 21 lipca 1783 roku w Kościelcu. Objęła kolejno parafie: Witów, Rachwałowice, Książnice Wielkie, Gorzków, Przemyków, Kazimierzę Wielką, Cudzynowice, Bobin, Brzesko Stare, Brzesko Nowe oraz Kościelec. Wizytacja powinna zakończyć się 15 lipca, lecz trwała kilka dni dłużej. Wizytator nie chciał odkładać na jesień odwiedzin w kilku parafiach tego dekanatu.

Jesienno-zimowa tura zaczęła się wcześniej niż zalecenie z instrukcji. 9 września 1783 roku zostały wydane dekrety dla dwóch par.

⁶⁵ AKMKr, rkps AV, T. 56, s. 794.

Probołowice i Dzierążnia. Następni było kilkanaście dni przerwy, po której ks. A. Kozicki przybył powtórnie 20 września 1783 roku do Bejsc w dekanacie opatowieckim. Stamtąd pojechał do Sokoliny, gdzie był 23 września 1783 roku. Później wizytował kolejne parafie dekanatu sokolińskiego: Kazimierzę Małą, Czarnocin, Stradów, kościół szpitalny w Skalbmierzu, Sancygniów, Wolice, Góry, Michałów, Młodzawy, Chroberz, Pełczyska, Jurków. 18 października wizytator będąc w par. Jurków wysłał sekretarza ks. Ludwika Zaborskiego do par. Rogów w dekanacie opatowieckim, aby zweryfikował przygotowane dokumenty do wizytacji⁶⁶. 22 X 1783 roku zostały wydane dekrety dla dwóch parafii: Działoszyce oraz Słupów. To nie był koniec pobytu wizytatora w dekanacie sokolińskim. W styczniu 1785 roku pojawił się w nim ponownie, by zwizytować kolegiatę w Skalbmierzu. Ks. A. Kozicki odwiedził łącznie 54 parafie, trzy kościoły szpitalne oraz jeden klasztor.

Ks. J. Kochański wizytował dekanaty Proszowice, Książ Wielki i Jędrzejów.

Tab. 26. Wizytacja w dekanacie proszowickim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 54.
Proszowice	20.05.1783 W	s. 15.
Koniusza	21.05.1783 Ś	s. 53.
Czulice	23.05.1783 Pt	s. 63.
Niegardów	25.05.1783 N	s. 75.
Dalewice – prebenda	25.05.1783 N	s. 80.
Biórków	27.05.1783 W	s. 90.
Więclawice	29.05.1783 C	s. 105.

⁶⁶ Tamże.

Luborzyca	01.06.1783 N	s. 120.
Raciborowice	03.06.1783 W	s. 132.
Mogiła	06.06.1783 Pt	s. 139.
Pleszów	13.06.1783 Pt	s. 152.
Ruszcza	15.06.1783 N	s. 171.
Górka	18.06.1783 Ś	s. 178.
Pobiednik	20.06.1783 Pt	s. 186.
Igołomia	22.06.1783 N	s. 197.
Wawrzeńczyce	25.06.1783 Ś	s. 209.
Poborowice	28.06.1783 S	s. 218.
Żembocin	03.07.1783 C	s. 230.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 27. Wizytacja w dekanacie ksiąskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 54.
Radziemice	13.07.1783 N	s. 243.
Łętkowice	15.07.1783 W	s. 252.
Nasiechowice	15.07.1783 W	s. 263.
Sławice	17.07.1783 C	s. 273.
Miechów	03.09.1783 W	s. 360.
Mstyczów	24.09.1783 Ś	s. 290.

Kozłów	26.09.1783 Pt	s. 305.
Książ Wielki	28.09.1783 N	s. 330.
Książ Wielki – klasztor augustianów	01.10.1783 Ś	s. 339.
Kalina	05.10.1783 N	s. 368.
Racławice	07.10.1783 W	s. 375.
Zielenice	09.10.1783 C	s. 385.
Wrocimowice	12.10.1783 N	s. 396.
Pałecznica	15.10.1783 Ś	s. 405.
Małoszów	17.10.1783 Pt	s. 411.
Słaboszów	19.10.1783 N	s. 423.
Książ Mały	21.10.1783 W	s. 435.

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 28. Wizytacja w dekanacie jędrzejowskim

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 54.
Wodzisław	25.10.1783 S	s. 444.
Mironice	26.10.1783 N	s. 456.
Sędziszów	29.10.1783 Ś	s. 475.
Tarnawa	31.10.1783 Pt	s. 482.
Słupia	01.10.1783? (01.11.1783) S	s. 488.

Chlewice	02.11.1783 N	s. 499.
Moskorzew	02.11.1783 N	s. 512.
Dzierzów	06.11.1783 C	s. 531.
Kossów	09.11.1783 N	s. 541.
Nagłowice	10.11.1783 P	s. 554.
Rakoszyn	13.11.1783 C	s. 565.
Trzcieniec	14.11.1783 Pt	s. 572.
Krzęcice	16.11.1783 N	s. 587.
Jędrzejów	20.11.1783 C	s. 615.
Mnichów	23.11.1783 N	s. 628.
Brzezi	24.11.1783 P	s. 637.
Sobków	27.11.1783 C	s. 646.
Mokrsko	29.11.1783 S	s. 656.
Mokrsko – prebenda	29.11.1783 S	s. 663.
Imielno	01.12.1783 P	s. 679.
Grudziny	04.12.1783 C	s. 692.
Wrocieryż	07.12.1783 N	s. 707.
Piotrkowice	11.12.1783 C	s. 716.
Nawarzyce	14.12.1783 N	s. 727.

Źródło: opracowanie własne.

Dekanat Proszowice utracił jedną parafię Grabie, którą władza austriacka przyłączyła do dekanatu Wieliczka⁶⁷. Parafie Wawrzeńczyce została pozbawiona kościoła filialnego w Zabierzowie. Wizytacja w trzech dekanatach rozpoczęła się 20 maja 1783 roku w Proszowicach. Ks. J. Kochański zwizytował kolejno parafie: Proszowice, Koniusza, Czulice, Niegardów, prebendę w Dalewicach, Biórków, Więclawice, Luborzycę, Raciborowice, Mogiłę, Pleszów, Ruszczę, Górkę, Pobiednik, Igołomię, Wawrzeńczyce, Poborowice. 3 lipca 1783 roku ks. J. Kochański zakończył odwiedzać dekanat proszowicki będąc w par. Żembocin. Stamtąd pojechał do Radziem, które była pierwszą parafią w dekanacie ksiąskim. Przed przerwą na prace polowe zwizytował Łętkowice, Nasiechowice i Sławice. W tych ostatnich był 17 lipca 1783 roku⁶⁸.

Jesienno-zimowa tura wizytacyjna rozpoczęła się 3 września 1783 roku w par. Miechów. Było to kilkanaście dni wcześniej niż podane wizytatorom zalecenia. Najprawdopodobniej bożogrobcy zgodzili się na wcześniejszą wizytację. Sam pobyt w Miechowie musiał zająć więcej czasu ks. J. Kochańskiemu. Akta wizytacyjne obejmują kilkadziesiąt stron⁶⁹. 24 września 1783 roku rozpoczęła się wizytacja dalszych parafii. Była prowadzona bardzo sprawnie i objęła parafie dekanatów ksiąskiego: Mstyczów, Kozłów, Książ Wielki z klasztorem, Kalinę, Raclawice, Zielenice, Wrocimowice, Pałecznicę, Małoszów, Słaboszów, Książ Mały. Następnie ks. J. Kochański wizytował parafie dekanatu jędrzejowskiego: Wodzisław, Mironice, Sędziszów, Tarnawa, Słupia, Chlevice, Moskorzew, Dzierzgow, Kossów, Nagłowice, Rakoszyn, Trzcieniec, Krzęcice, Jędrzejów, Mnichów, Brzegi, Sobków, Mokrsko, z prebendą, Imielno, Grudzyny, Wrocieryż, Piotrkowice i Nawarzyce. Jedyłą niewiadomą jest data dzienna pobytu w par. Słupia w dekanacie jędrzejowskim. Pokrywa się ona z datą dekretu dla augustianów w Książu Wielkim w dekanacie ksiąskim. Patrząc na mapę wydaje się być zasadne uznanie, że wizytacja odbyła się tam 1 listopada 1783 roku, czyli miesiąc później niż wskazuje na to data na dekrecie. Całość pobytu ks. J. Kochańskiego w trzech dekanatach zakończyła się 14 grudnia 1783 roku w par. Nawarzyce. Odwiedził on łącznie 57 parafii, dwie prebendy i jeden klasztor.

⁶⁷ AKMKr, rkps, *Descriptio...*, k. 7.

⁶⁸ AKMKr, rkps, AV, T. 54, s. 273.

⁶⁹ AKMKr, rkps AV, T. 54, s. 340-361.

Wizytacja 1784 i 1785 r.

Ogłoszenie wizytacji w księstwie siewierskim oraz kolegiatach w Wiślicy i Skalbmierzu nastąpiło 28 stycznia 1784 roku⁷⁰. W księstwie biskupim *visitatio* miała trwać od 20 czerwca do 7 września 1784 roku, a we wspomnianych dwóch kolegiatach od 15 do 28 stycznia 1785 roku. Księstwo siewierskie należało do powstałego po I rozbiórce dekanatu siewierskiego. Wizytację przeprowadził dziekan kolegiaty pilickiej, ks. A. Kozicki.

Tab. 29. **Wizytacja w księstwie siewierskim**

Parafia	Data i miejsce	Sygnatura: AKMKr, rkps AV, T. 57
Wojkowice	23.06.1784 Ś	k. 25.
Czeladź	26.06.1784 S	k. 35.
Siemonia	29.06.1784 W	k. 49.
Sączów	30.06.1784 Ś	k. 56.
Targoszyce	01.07.1784 C	k. 60.
Siewierz	01.12.1784 Ś Pilica	k. 14.
Grodziec	01.12.1784 Ś Pilica	k. 42.
Chruszczobród	01.12.1784 Ś Pilica	k. 70.
Koziegłówki	01.12.1784 Ś Pilica	k. 80v.
Koziegłowy	01.12.1784 Ś Pilica	k. 99.

Źródło: opracowanie własne.

⁷⁰ AKMKr, rkps AEp, T. 112, k. 77.

Pięć dekretów wizytacyjnych dla parafii dekanatu siewierskiego nosi tę samą datę wydania oraz miejsce. Wizytator wydał dla nich dekrety powizytacyjne w Pilicy, gdzie był dziekanem kolegiaty. Sama wizytacja zaczęła się zapewne 20 czerwca 1784 roku, ponieważ zostało to zawarte w obwieszczeniu wizytacyjnym. Pierwszą parafią *visitatio* była stolica księstwa, czyli Siewierz. Dalej możemy posłużyć się datami dziennymi oraz kolejnością parafii pozostawioną w aktach. Wizytacja mogła mieć następujący przebieg: Siewierz, Wojkowice, Czeladź, Grodziec, Siemonia, Sączów, Chruszczobród, Koziegłowy i Koziegłowy. Ks. A. Kozicki odwiedził dziewięć parafii dekanatu siewierskiego oraz kolegiaty w Wiślicy i Skalbmierzu.

Zakończenie

Cała wizytacja została przeprowadzona za życia bp. K. Sołtyka. On był inicjatorem tego przedsięwzięcia, dlatego nie jest uprawnione nazywanie tej wizytacji „wizytacją Poniatowskiego”. Wizytacja rozpoczęła się w 1781 r. za rządów bp. K. Sołtyka. Bp M. Poniatowski potwierdził w 1782 r. decyzję bp. K. Sołtyka o kontynuacji trwającej już w diecezji krakowskiej wizytacji. Kolejne tury wizytacji w 1783 oraz 1784 i 1785 roku były samodzielną decyzją administratora.

Visitatio wymagała ogromnej dyscypliny wizytatorów i wizytowanych. Pierwsi wykonywali szereg czynności liturgicznych oraz sprawdzających stan duchowy, materialny i moralny duchownych oraz świeccich. Wizytowani powinni przygotować szereg dokumentów związanych z beneficjum a wierni świeccy przybyć na spotkanie z wizytatorem. Ustalony wcześniej rytm wizytacyjny nie sprzyjał niekiedy wnikliwemu zbadaniu pojawiających się problemów. Przykładem mógł być Jakub Połczyński, ekonom klasztoru norbertanek w Imbramowicach. Został oskarżony przez miejscowych chłopów o nadużycia, którym dał posłuch wizytator. Ekonom nie mógł bronić się „dla krótko trwającej na miejscu wizyty”⁷¹. Jednak po głębszym zbadaniu sprawy okazało się, że zarzuty wobec niego były nieprawdziwe i został z nich oczyszczony⁷².

Wizytatorzy odwiedzili ponad 500 kościołów, klasztorów, szpitali, prebend i kaplic. Każdy z duchownych był ograniczony ramami

⁷¹ AKMKr, rkps AV, T. 55. Dodatek „Zaświadczenie dla Jakuba Połczyńskiego”, który znajduje się na końcu akt wizytacyjnych.

⁷² Tamże.

wyznaczonymi przez instrukcję wizytacyjną. Miał do dyspozycji dwa miesiące w wiosenno-letniej turze wizytacyjnej oraz trochę ponad trzy miesiące w turze jesienno-zimowej. Najbardziej zaufanym wizytatorem był ks. A. Kozicki. Uczestniczył we wszystkich wizytacjach z lat 1781-1785. W ciągu czterech lat odwiedził 163 parafie, dwa klasztory oraz 24 kościoły filialne, prebendarskie czy szpitalne. Pozostawił również dane dotyczące pokonanych przez siebie kilometrów. Akta wizytacyjne podają wielkości w milach i stajach. Nie zawsze zostało sprecyzowane o jaką milę chodzi: małą, średnią czy wielką. W 1781 roku ks. A. Kozicki przebył ponad 400 km wizytując dekanaty Chodel, Kazimierz, Urzędów. W kolejnym roku było to ponad 360 km (ponad 77 km w dekanacie soleckim oraz ponad 285 km w dekanatach bodzentyńskim i kijskim). W 1783 roku przebył dystans ponad 250 km odwiedzając dekanaty: Pacanów, Opatowiec, Witów oraz Sokolina. Łącznie daje to ponad tysiąc kilometrów. Należy dodać do tego wizytację w dekanacie siewierskim oraz w kolegiatach w Wiślicy i Skalbmierzu.

Ks. J. Kochański brał udział w wizytacjach w latach 1781-1783. Odwiedził łącznie 158 parafii, 11 klasztorów oraz 12 innych kościołów. Ks. S. Ptaszyński rozpoczął pracę jako wizytator w 1782 roku i był delegowanym w roku następnym. Zwizytował 110 parafii, osiem klasztorów oraz trzy inne kościoły. Ks. W. Jezierski uczestniczył tylko w wizytacji 1781 roku. W ciągu kilku miesięcy odwiedził 46 parafii, trzy klasztory oraz trzy kościoły filialne.

Wizytacja przeciągała się niekiedy poza ramy czasowe wyznaczone przez instrukcję wizytacyjną. Szczególnie jesienno-zimową turę wizytacji zdarzało się rozpocząć wcześniej niż w połowie września i zakończyć później niż w grudniu. Najdłużej trwała wizytacja w dekanacie urzędowskim. Zakończyła się 24 stycznia 1782 r., gdy w Świeciechowie został wydany dekret dla prebendy różańcowej w Urzędowie. Jeszcze później został wydany dekret dla parafii w Pińczowie. Stało się to 6 lutego 1783 roku.

Dane zebrane w tabelach wskazują, że wizytatorzy nie preferowali żadnych dni tygodnia na przeprowadzenie *visitatio*. Najczęściej wizytacja odbywała w czwartki oraz w niedzielę i święta. Tak było w 17% przypadków. Najrzadziej odwiedzano parafie w piątki. Było tak w 11% przypadków. Od strony praktycznej łatwiej było zebrać wiernych świeckich w kościele w niedzielę i święta. Z drugiej strony wizytacja generalna odbywała się bardzo rzadko i przygotowanie do niej traktowano jako ważny obowiązek.

Znaczną trudnością dla wizytatorów było naruszenie ustalonego na początku danej tury wizytacyjnej porządku wizytowanych parafii. Działo się to wówczas, kiedy kościoły i beneficja nie były przygotowane do wizytacji. Wizytatorzy musieli wówczas kolejny raz jechać do danej parafii. Takich przypadków nie było wiele. Najczęściej ich powodem była wcześniejsza śmierć proboszcza lub jego zły stan zdrowia. Czasami parafie zarządzane przez kanoników kolegiackich bądź katedralnych z przyczyny ich braku rezydowania były nienależycie przygotowane na wizytację. Kłopotliwe było wizytowanie klasztorów. Kanonicy laterańscy w Mstowie odmówili przyjęcia wizytatorów powołując się na przynależność do archidiecezji gnieźnieńskiej. Znakiem odłożenia wydania dekretu wizytacyjnego jest pojawiające się w źródle wyrażenie „po limicie”, które zostało umieszczone w tabelach. Na trudności w przeprowadzaniu wizytacji może wskazywać również fakt wydania dekretu powizytacyjnego w innym miejscu niż parafia czy kościół filialny. Nie dotyczyło to pięciu parafii dekanatu siewierskiego, ponieważ ks. A. Kozicki wydał dla nich takie dekrety 1 grudnia 1785 roku w Pilicy.

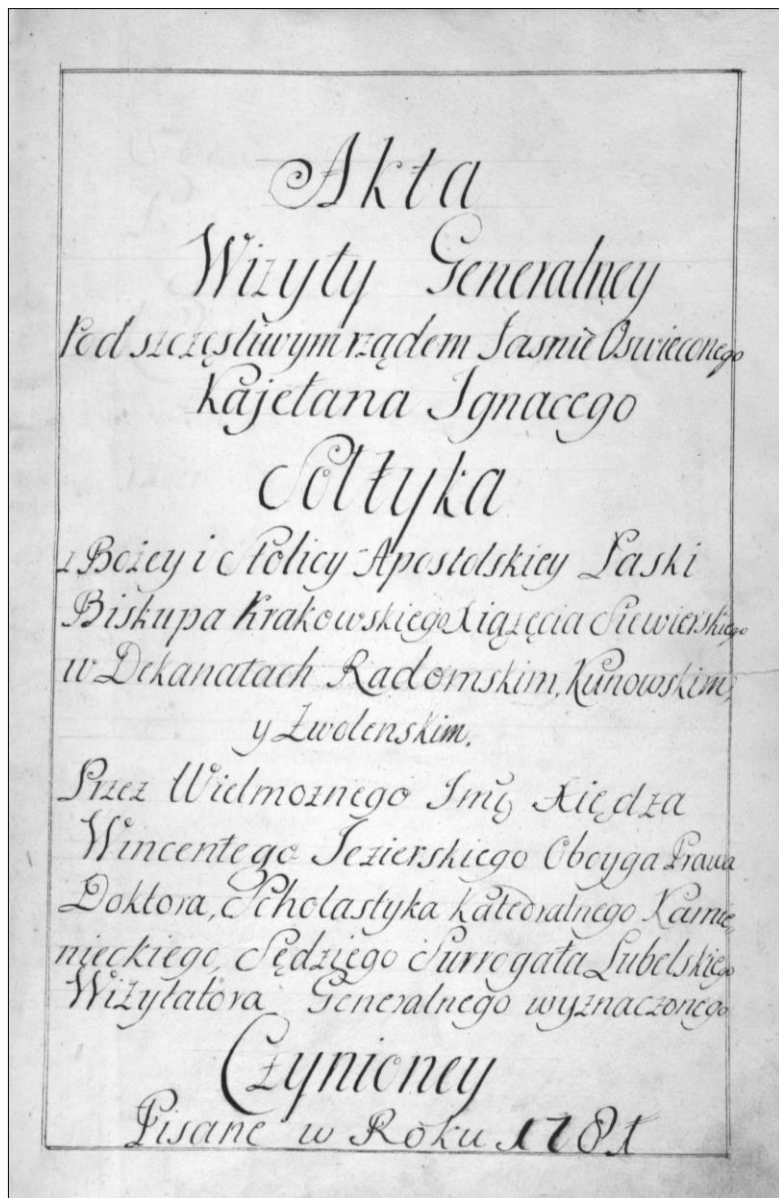
Wizytacja generalna miała wpływ na życie duchownych i świeccich. Wszak ten rodzaj wizytacji zdarzał się w diecezji krakowskiej co kilkadziesiąt lat. Wybór na wizytatora był wielkim wyróżnieniem dla księży. Ks. Jan Wiśniewskich pisząc o kanonikach kolegiaty sandomierskiej wspominał, że ks. J. Kochański był „znanym wizytatorem diecezji krakowskiej”⁷³. Delegowani przez dłuższy czas przebywali poza swoim beneficjum. Wspomniany ks. J. Kochański starał się osobiście wypełniać obowiązki kanonika-kaznodziei w kolegiacie sandomierskiej⁷⁴. Tymczasem w ciągu trzech lat 1781-1783 spędził kilkanaście miesięcy wizytując parafie diecezji krakowskiej. Razem z wizytatorami podróżowali sekretarze. Dwóch z nich doczekało się znacznego awansu. Ks. L. Zaborski z wikariatu w Pełczyskach został mianowany kanonikiem-kaznodzieją w Pilicy⁷⁵. Natomiast ks. J. Oliwiński uzyskał godność kanonika-scholastyka w Pilicy i prepozyta w Młodzawach⁷⁶.

⁷³ J. Wiśniewski, *Katalog Prałatów i Kanoników Sandomierskich od 1186 do 1926 r.; tudzież sesje Kapituły Sandomierskiej od 1581 do 1866 r.*, Radom 1928, s. 148.

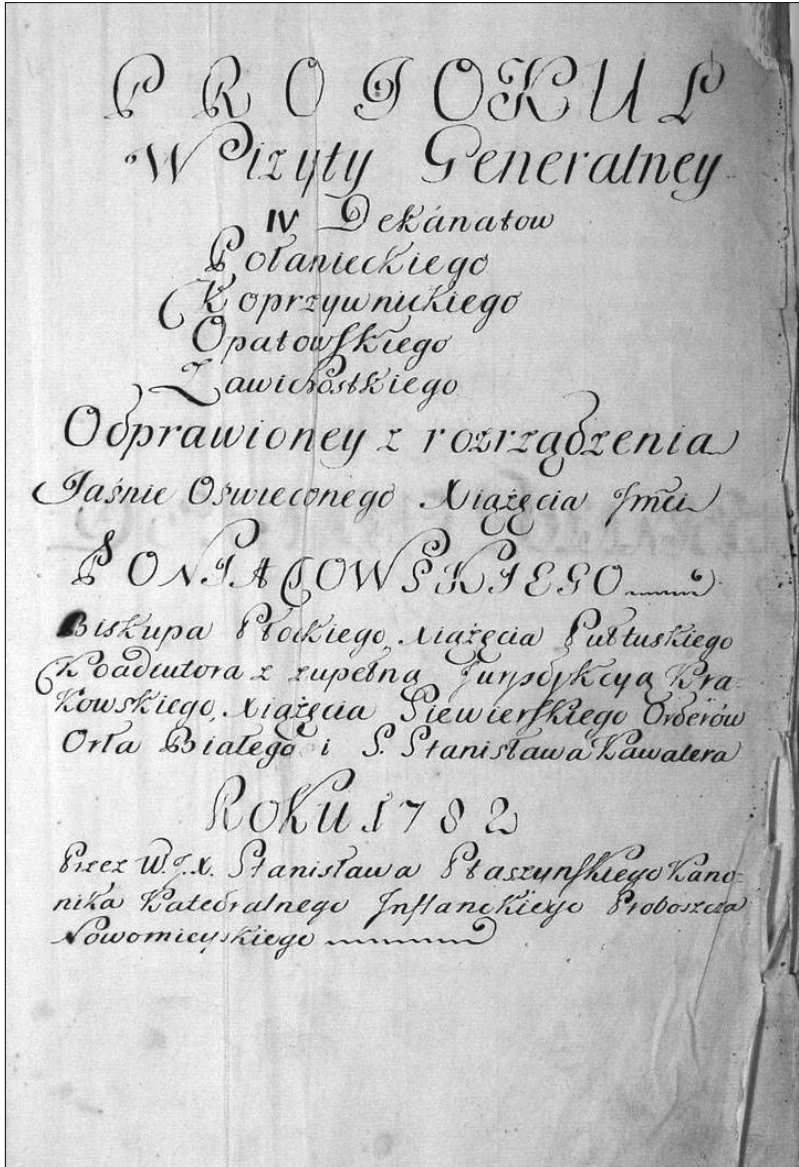
⁷⁴ Tamże.

⁷⁵ J. Szczępaniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*, Kraków 2010, s. 726.

⁷⁶ Tamże, s. 657.

Fot 1. Strona tytułowa zbioru BDS, rkps, G1454 – fot. BDS

Fot. 2. Strona tytułowa zbioru BDS, rkps, J1476 – fot. BDS

Mapa. 1. Przebieg wizytacji w diecezji krakowskiej 1781-1785

Mapa 2. Przebieg wizytacji w dekanatach: Chodel, Urzędów, Kazimierz

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie

- Rep60 A104: Akta wizyty pod rządem diecezją Jaśnie Oświeconego Kajetana Ignacego Sołtyka, biskupa krakowskiego, xiążęcia siewierskiego. Dekanatów stężyckiego łukowskiego parczowskiego przez W. Imc. Xiędza Jacka Kochańskiego kanonika sandomieskiego, plebana trójckiego w Roku 1781 odprawioney wypisane.
- Rep60 A105: Akta Wizyty Generalnej w trzech Dekanatach Chodelskim, Urzędowskim y Kazimirskim z woli i rozkazu Jaśnie Oświeconego Imci X. Kajetana Ignacego Sołtyka, biskupa krakowskiego, xiążęcia siewierskiego przez X. Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego kolegiaty pileckiej dziekana od Dnia 15 Maja w Roku Pańskim 1781 poczęty, a w Roku 1782, Dniach ostatnich Miesiąca Stycznia odprawioney i dokończoney spisane.

Archiwum Diecezjalne w Kielcach

- DK – II/I: Wizyta jeneralna kościołów na ostatniej karcie wymienionych w r[ok]u 1782 przez xiędza Kozickiego opisana.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

- AV, T. 53: Akta wizyty pod rządem dyccezyą Jaśnie Oświeconego Michała Jerzego Ciołka Xięcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, xięcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, książęcia siewierskiego, opata kom mendatariusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, dwóch dekanatów woblromskiego i lelowskiego, przez W.IMC.X. Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1782 odprawioney wypisane.
- AV, T. 54: Akta wizyty pod rządem dyccezyą J.O. Michała Jerzego Ciołka Xsiążęcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, księcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, xiążęcia siewierskiego, opata kom mendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, trzech dekanatów: proszowickiego, xiążnickiego i andrzejewskiego przez W.IMC.X Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1783 odprawioney wypisane.
- AV, T. 55: Protokół wizyty generalnej 2 dekanatów skalskiego i nowogurskiego z rozrządzenia J.O.Xcia Imci Michałą Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego koadjutora z zupełną władzą biskupstwa krakowskiego w roku 1783 odprawioney. Przez W. Imc. X. Stanisława Ptaszyńskiego D.S.T kanonika katedralnego inflanckiego, proboszcza Nowego Miasta Korczyna.
- AV, T. 56: Akta wizyty generalnej z woli i nakazu J.O. Xiążęcia Jm. Michała Jerzego Ciołka Poniatowskiego, biskupa płockiego, Xiążęcia pułtu-

skiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, Xiążęcia siewierskiego, opata kom mendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i św. Stanisława kawalera, w czterech dekanatach: Pacanowskim, Opatowskim, Witowskim i Sokolińskim przez Jmi Xiądza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego, Kollegiaty Pileckiej dziekana od dnia 15 miesiąca maja do dnia 22 października roku Pańskiego 1783 odprawionej.

- AV, T. 57: Akta wizyty generalnej z woli i rozkazu J.O. Xiążęcia Michała Jerzego Ciołka Poniatowskiego, biskupa płockiego, Xsiążęcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, Xiążęcia siewierskiego, opata kom mendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i św. Stanisława kawalera – w dekanacie siewierskim i dwóch kollegiat mniejszych Szkalnierskiej i Wiślickiej przez Jm. Xiądza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego, proboszcza Kollegiaty i officyała pileckiego od dnia 20 miesiąca czerwca do dnia 7 września roku Pańskiego 1784, a w kollegiatach od dnia 15 stycznia do dnia 28 tegoż miesiąca w roku niniejszym 1785 odprawionej.
- bez sygn. Descriptio ecclesiarum parochialium et beneficiorum in dioecesi Cracoviensi parte cisvistulana existentium. Cum circumstantiis in tabella normali ab excelso gubernio sub die 2-da 7bris anni elapsi porrecta specificatis facta A.D.1776.
- bez sygn.: Biskupów Krakowskich Pisma do Diecezji (1720-1814).
- AEp, T. 100; 112; 113; 114; 117.

Archiwum Diecezji Sandomierskiej

- bez sygn.: Akta wizyty Generalnej w trzech Dekanatach soleckim boddzickim kiyskim z woli i rozkazu Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Michała Jerzego Ciołka Xcia Poniatowskiego z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski biskupa płockiego, xiążęcia pułtuskiego, koadjutora z całą jurysdykcją, xiążęcia siewierskiego, opata kom mendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego y Świętego Stanisława kawalera przez Xiądza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego kollegiaty pileckiej dziekana, proboszcza mrzygłodzkiego w Roku Pańskim 1782 odprawionej y dokończoney spisane.

Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu

- G 1452: Akta Wizyty Generalnej pod szczęśliwym rządem Jaśnie Oświeconego Kajetana Ignacego Sołtyka z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski biskupa krakowskiego Xiążęcia Siewierskiego w Dekanatach Radomskim, Kunowskim y Zwoleńskim. Przez Wielmożnego Imć Książdza Wincentego Jezierskiego obojga praw doktora, scholastyka katedralnego kamienieckiego, sędziego surrogata lubelskiego, wizytatora generalnego wyznaczonego czynioney. Pisane w Roku 1781.

- J 1476: Protokół Wizyty Generalnej IV dekanatów Połanieckiego Koprzywieckiego Opatowskiego Zawichostkiego Odprawionej z rozrządzenia Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Poniatowskiego biskupa płockiego, xiążęcia pułtuskiego, koadiutora z zupełną jurysdykcją krakowskiego, xiążęcia siewierskiego, orderów Orła Białego i S. Stanisława kawalera Roku 1782 przez W.J.X. Stanisława Ptaszyńskiego kanonika katedralnego infanckiego, proboszcza Nowomiejskiego.

Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księża Misjonarzy w Krakowie

- *Instrukcja WW. Ichmość XX. wizytatorom archidiecezji gnieźnieńskiej dana w Roku 1790*, Gniezno 18 II 1790; podpisał ks. Stefan Łubiński administrator generalny archidiecezji gnieźnieńskiej, druk.

Źródła drukowane

- Dokumenty soborów powszechnych*, t. 4, oprac. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2005.
- Poufne wieści z oświeconej Warszawy: gazetki pisane z roku 1782 / Teodor Ostrowski*; oprac. R. Kaleta, Wrocław 1972.
- Sołtyk K., *Trzy listy ks. J.K. Sołtyka*, wyd. I. Polkowski, [w:] *Przewodnik naukowy i literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej”*, 6 (1878), nr. 3, s. 285-288.

Opracowania

- Czeppe M., *Sołtyk Kajetan*, PSB, t. 40, s. 386-404.
- Kumor B., *Przedrozbiorowe wizytacje kościelne jako źródło demograficzne*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, 2 (1968), s. 3-45; Tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, ABMK, 6 (1963), s. 67-153.
- Librowski S., *Wstęp ogólny do wizytacji*, ABMK, 8 (1964), s. 103-149; Tenże, *Wizytacja diecezji wrocławskiej. Część 1: Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej. Tom 1: Opracowanie archiwalno-źródłoznawcze*, ABMK, 8 (1964), s. 5-186; ABMK, 10 (1965), s. 33-206.
- Litak S., *Akta wizytacyjne parafii z XVI-XVIII wieku jako źródło historyczne*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 5, (1962), nr 3, s. 41-58; Tenże, *W sprawie publikowania i rejestracji akt wizytacyjnych kościołów i parafii*, ABMK, 14 (1967), s. 138-139.
- Rudnicki K., *Biskup Kajetan Sołtyk (1715-1788)*, Kraków 1906.
- Szczepaniak J., *Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*, Kraków 2010.
- Wiśniewski J., *Dekanat sandomierski*, Radom 1915.

Wilczewski W.F., *Wizytacja diecezji wileńskiej przeprowadzona przez biskupa Mikołaja Słupskiego. Czas trwania i zasięg*, ABMK, 72 (1999), s. 473-487.

Wykaz fotografii

Fot 1. Strona tytułowa zbioru BDS, rkps, G1454 – fot. BDS.

Fot. 2. Strona tytułowa zbioru BDS, rkps, J1476 – fot. BDS.

Mapa. 1. Przebieg wizytacji w diecezji krakowskiej 1781-1785.

Mapa 2. Przebieg wizytacji w dekanatach: Chodel, Urzędów, Kazimierz.

KS. DARIUSZ CHROMY – doktorant Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego UPJPII w Krakowie. Zakres zainteresowań to historia nowożytna Kościoła katolickiego w Polsce. Obecnie proboszcz w parafii Zagórze w Archidiecezji Krakowskiej.